

**OGÓLNE WYTYCZNE DOTYCZĄCE
KWALIFIKOWANIA WYDATKÓW W PROJEKTACH
WSPÓLFINANSOWANYCH PRZEZ FUNDUSZ
SPÓJNOŚCI**

**MINISTERSTWO ROZWOJU REGIONALNEGO
INSTYTUCJA ZARZĄDZAJĄCA FUNDUSZU SPÓJNOŚCI
MAJ 2006**

I. WPROWADZENIE.....	5
II. PODZIAŁ OBOWIĄZKÓW W ZAKRESIE KWALIFIKOWALNOŚCI WYDATKÓW W SYSTEMIE ZARZĄDZANIA I KONTROLI FUNDUSZU SPÓJNOŚCI	6
III. PROCEDURY WERYFIKACJI KWALIFIKOWALNOŚCI WYDATKÓW W JEDNOSTKACH ZARZĄDZAJĄCYCH I REALIZUJĄCYCH PROJEKTY FUNDUSZU SPÓJNOŚCI: MINISTERSTWO ŚRODOWISKA, MINISTERSTWO TRANSPORTU, NARODOWY FUNDUSZ OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ, BENEFICJENCI FUNDUSZU SPÓJNOŚCI, PODMIOTY ODPOWIEDZIALNE ZA REALIZACJĘ.....	6
IV. ZASADY KWALIFIKOWANIA WYDATKÓW OKREŚLONE ROZPORZĄDZENIEM KOMISJI (WE) NR 16/2003/WE.....	8
1. PODMIOT DOKONUJĄCY WYDATKÓW KWALIFIKOWANYCH	8
2. OKRES KWALIFIKOWANIA WYDATKÓW	9
3. REALIZACJA PROJEKTU I OKRES REALIZACJI.....	10
4. ZAKOŃCZONE PROJEKTY	11
5. ZASADA PRZEJRZYSTOŚCI I DOKUMENTOWANIA WYDATKÓW KWALIFIKOWANYCH.	11
6. WYDATKI FAKTYCZNIE PONIESIONE.....	11
V. SZCZEGÓŁOWE ZASADY KWALIFIKOWANIA WYDATKÓW OKREŚLONE ROZPORZĄDZENIEM KOMISJI (WE) NR 16/2003/WE.....	11
1. KATEGORIE WYDATKÓW KWALIFIKOWANYCH	11
2. WYDATKI ZWIĄZANE Z PLANOWANIEM I PROJEKTOWANIEM PRZEDSIĘWZIĘĆ.....	12
3. ZAKUP TERENU I PRAWA DOSTĘPU	14
4. ZAKUP BUDYNKÓW, PRZYGOTOWANIE TERENU I BUDOWA.....	15
4.1 Zakup nieruchomości	15
4.2 Przygotowanie terenu i budowa.....	15
5. ZAKUP, NAJEM (LEASING) SPRZĘTU I WARTOŚCI NIEMATERIALNE I PRAWNE.....	16
5.1 Środki trwałe stanowiące część wydatków inwestycyjnych.....	16
5.2 Zakup wartości niematerialnych i prawnych	17
5.3 Sprzęt będący środkiem trwałym użyty do realizacji projektu.....	17
5.4 Sprzęt będący środkiem trwałym użyty do celów administracyjnych związanych z realizacją projektu.....	17
6. WYDATKI PONOSZONE W ZARZĄDZANIU, REALIZACJI, MONITOROWANIU I KONTROLI PROJEKTU	17
7. OPŁATY FINANSOWE I INNE ORAZ WYDATKI NA OBSŁUGĘ PRAWNĄ.....	18
8. INNE TYPY WYDATKÓW	18
8.1 Wydatki operacyjne i wydatki bieżące	18
8.2 Działania promujące i informacyjne.....	19
8.3 Parkingi.....	19
8.4 Zakup używanego sprzętu.....	20
8.5 Prace podwykonawcze	20
9. WYDATKI PONOSZONE W ZWIĄZKU Z KOMITETEM MONITORUJĄCYM, SPOTKANIAMI AD HOC, SKOMPUTERYZOWANYMI SYSTEMAMI ZARZĄDZANIA I MONITOROWANIA	20
9.1 Organizacja posiedzeń Komitetu Monitorującego.....	20
9.2 Spotkania na wniosek Komisji lub Komitetu Monitorującego.....	21
9.3 Systemy komputerowe dla zarządzania i monitorowania	21
10. PODATEK OD TOWARÓW I USŁUG I INNE PODATKI.....	21
10.1 Podatek od towarów i usług	21
10.2 Inne podatki i opłaty.....	28
VI. ZASADY KWALIFIKOWANIA WYDATKÓW W RAMACH PRZEDSIĘWZIĘĆ	

WSPIERANYCH ZE ŚRODKÓW FUNDUSZU SPÓJNOŚCI ZATWIERDZONYCH W RAMACH ISPA OKREŚLONE W ZAŁĄCZNIKU III.2 MEMORANDUM FINASOWEGO 28

1. ZAKRES PRZEDMIOTOWY WYDATKÓW	28
2. PODSTAWOWE DEFINICJE I POJĘCIA	29
2.1 Pojęcie projektu, etapu projektu i grupy projektów	29
2.2 „Podmiot odpowiedzialny za realizację” – podmiot dokonujący wydatków kwalifikowanych	29
2.3 Pojęcie „administracji publicznej”	30
2.4 Realizacja i okres realizacji przedsięwzięcia	30
2.5 Zasada przejrzystości i dokumentowania wydatków kwalifikowanych	30
2.6 Wydatki faktycznie poniesione	30
3. OKRES KWALIFIKOWALNOŚCI WYDATKÓW	31
3.1 Początkowy termin kwalifikowalności wydatków	31
3.2 Zmiany projektów	32
3.3 Końcowy termin kwalifikowania wydatków	32
4. WNIOSKI O DOKONANIE PŁATNOŚCI	33
5. INNE KWESTIE SZCZEGÓŁOWO NIE UREGULOWANE	33

VII. SZCZEGÓŁOWE ZASADY KWALIFIKOWANIA WYDATKÓW W RAMACH PRZEDSIĘWZIĘĆ FUNDUSZU SPÓJNOŚCI ZATWIERDZONYCH W RAMACH ISPA OKREŚLONE W ZAŁĄCZNIKU III.2 MEMORANDUM FINASOWEGO 33

1. GŁÓWNE KATEGORIE WYDATKÓW KWALIFIKOWANYCH	33
2. STUDIA WYKONALNOŚCI, PLANOWANIE I PROJEKTOWANIE	34
2.1 Wydatki związane ze studiami wykonalności, planowaniem i projektowaniem przedsięwzięć	34
2.2 Udział administracji publicznej	34
3. PRZYGOTOWANIE TERENU I BUDOWA	35
4. ZAKUP I WYNAJEM (LEASING) SPRZĘTU ORAZ WARTOŚCI NIEMATERIALNYCH I PRAWNYCH	36
4.1 Środki trwałe stanowiące część wydatków inwestycyjnych	36
4.2 Zakup wartości niematerialnych i prawnych	36
4.3 Sprzęt będący środkiem trwałym użyty do realizacji projektu	36
4.4 Sprzęt będący środkiem trwałym wykorzystywany przez administrację publiczną	36
5. ZAKUP GRUNTU I PODATEK OD TOWARÓW I USŁUG (VAT)	37
6. WYDATKI ADMINISTRACYJNE	37
6.1 Ogólna zasada	37
6.2 Organizacja Komitetów Monitorujących	37
6.3 Spotkania organizowane na wniosek Komisji	38
7. INNE TYPY WYDATKÓW	38
7.1 Zarządzanie i nadzorowanie projektu	38
7.2 Opłaty finansowe	38
7.3 Techniki finansowe nie pociągające za sobą natychmiastowego przeniesienia własności aktywów	38
7.4 Wydatki operacyjne i wydatki bieżące dofinansowywanego projektu	39
7.5 Działania promujące i informujące	39
1. BUDOWA PRZYŁĄCZY KANALIZACYJNYCH I WODOCIĄGOWYCH ORAZ WZROST ZAKRESU SIECI KANALIZACYJNEJ ZWIĄZANY ZE ZMIANĄ USTAWY O ZBIOROWYM ZAOPATRZENIU W WODĘ I ZBIOROWYM ODPROWADZANIU ŚCIEKÓW	40
2. KWALIFIKOWALNOŚĆ OPŁAT ZA USUNIĘCIE DRZEW I KRZEWÓW ORAZ OPŁAT ZA ZAJĘCIE PASA DROGOWEGO.	43
3. KWALIFIKOWALNOŚĆ WYDATKÓW ZWIĄZANYCH Z PRZEPROWADZANIEM OBOWIĄZKOWYCH AUDYTÓW	44

4. KWALIFIKOWALNOŚĆ WYDATKÓW W PRZYPADKU DOKONANIA PRZEZ WYKONAWCĘ CESJI UMOWY NA RZECZ TOWARZYSTWA UBEZPIECZENIOWEGO.....	44
5. KWALIFIKOWALNOŚĆ WYDATKÓW PONIESIONYCH NA OBOWIĄZKOWY WYKUP NIERUCHOMOŚCI ORAZ OBOWIĄZKOWE ODSZKODOWANIA WYNIKAJĄCE Z USTANOWIENIA OBSZARU OGRANICZONEGO UŻYTKOWANIA.	45
6. KWALIFIKOWALNOŚĆ WYDATKÓW PONIESIONYCH PRZEZ BENEFICJENTÓW FS NA OPŁATY ZA PRZYŁĄCZENIE DO SIECI ELEKTROENERGETYCZNEJ.....	46
7. WYDATKI ZWIĄZANE Z ODTWORZENIEM NAWIERZCHNI DROGI POZA PASEM PROWADZONYCH ROBÓT	47
ANEKS II.....	48
DOŚWIADCZENIA GRECJI I IRLANDII W OBSZARZE KWALIFIKOWALNOŚCI WYDATKÓW - KWESTIE, NA KTÓRE NALEŻY ZWRÓCIĆ SZCZEGÓLNA UWAGĘ PODCZAS PRZYGOTOWANIA I REALIZACJI PROJEKTU WSPÓLFINANSOWANEGO PRZEZ FUNDUSZU SPÓJNOŚCI.....	48
WZÓR OŚWIADCZENIA O KWALIFIKOWALNOŚCI VAT.....	52

I. WPROWADZENIE

Zasady kwalifikowania wydatków w ramach Funduszu Spójności regulują następujące akty prawne:

Rozporządzenie Rady (WE) Nr 1164/1994/EWG, z dnia 16 maja 1994 r. ustanawiające Fundusz Spójności¹, znowelizowane rozporządzeniami Rady (WE) Nr 1264/1999/WE oraz Nr 1265/1999/WE z dnia 21 czerwca 1999 r.² oraz Traktatem o Przystąpieniu Republiki Czeskiej, Estonii, Cypru, Łotwy, Litwy, Węgier, Malty, Polski, Słowenii i Słowacji do Unii Europejskiej (zwanym dalej Traktatem)³.

Rozporządzenie Komisji (WE) Nr 1386/2002/WE z dnia 29 lipca 2002 r. ustanawiające szczegółowe zasady wykonania rozporządzenia Rady (WE) Nr 1164/94/WE w zakresie systemu zarządzania i kontroli pomocy udzielonej z Funduszu Spójności i procedury dokonywania korekt finansowych⁴.

Rozporządzenie Komisji (WE) Nr 16/2003/WE z dnia 6 stycznia 2003 r. ustanawiające specjalne szczegółowe zasady dla wykonania rozporządzenia Rady (WE) Nr 1164/94/EWG w zakresie kwalifikowania wydatków w kontekście przedsięwzięć współfinansowanych przez Fundusz Spójności⁵. Rozporządzenie to wyczerpująco określa kategorie wydatków kwalifikowanych.

Ponadto, inne kategorie wydatków niż ustanowione rozporządzeniem Komisji (WE) Nr 16/2003/WE mogą być kwalifikowane tylko jeśli zostaną określone w decyzji Komisji Europejskiej o przyznaniu pomocy ze środków finansowych Funduszu Spójności (zwanej dalej decyzją Komisji).

Zasady kwalifikowania wydatków określone rozporządzeniem Komisji (WE) Nr 16/2003/WE oraz określone w poszczególnych decyzjach Komisji odnoszą się do kategorii projektów wymienionych w art. 3 rozporządzenia Rady (WE) Nr 1164/1994/EWG. Przedmiotowy art. 3 określa rodzaje przedsięwzięć, które Fundusz Spójności może wspierać finansowo.

Rozporządzenie Komisji (WE) Nr 1386/2002/WE ustanawia zasady dotyczące weryfikacji i certyfikacji wydatków.

Zgodnie z art. 16 a) rozporządzenia Rady (WE) Nr 1164/1994/EWG dla wszystkich projektów ISPA zatwierdzonych do dofinansowania przed dniem akcesji, których realizacja nie została zakończona w tym terminie (projekty zatwierdzone w ramach ISPA), będą obowiązywać przepisy rozporządzenia Rady (WE) Nr 1164/1994/EWG z wyjątkami określonymi w Traktacie. Jednym z tych wyjątków jest to, iż w zakresie kwalifikacji wydatków nadal będą miały zastosowanie przepisy rozporządzenia Rady (WE) Nr 1267/1999/WE ustanawiającego Instrument Przedakcesyjnej Polityki Strukturalnej⁶ i określone w memorandumach finansowych zasady regulujące kwalifikowanie wydatków. Zasady te zostały określone w załączniku III.2 każdego memorandum finansowego, w którym wyczerpująco zostały określone kategorie wydatków kwalifikowanych, zaś inne kategorie wydatków niż wskazane w załączniku mogą być kwalifikowane tylko jeśli zostały określone w memorandum finansowym.

¹ Dz. Urz. WE L 130 z 25.05.1994.

² Dz. Urz. WE L 161 z 26.06.1999.

³ Dz.U. 2004 nr 90 poz. 864.

⁴ Dz. Urz. WE L 201 z 31.07.2002.

⁵ Dz. Urz. WE L 2 z 07.01.2003.

⁶ Dz. Urz. WE L 161 z 26.06.1999.

Ogólne wytyczne dotyczące kwalifikowania wydatków w kontekście przedsięwzięć współfinansowanych przez Fundusz Spójności wskazują na zasady kwalifikowania wydatków określone rozporządzeniem Komisji (WE) Nr 16/2003/WE (oraz dla projektów zatwierdzonych w ramach ISPA określone w załączniku III.2 memorandum finansowego). Wytyczne zawierają wymogi Instytucji Płatniczej oraz Instytucji Zarządzającej w stosunku do Sektorowych Urzędników Zatwierdzających (zwanych dalej SUZ) odnośnie procesu kwalifikowania wydatków. Dokument uwzględnia również wytyczne Komisji Europejskiej do Funduszu Spójności na lata 2000-2006.

Niniejsze wytyczne należy stosować opierając się na ww. aktach prawnych oraz na odpowiednim prawodawstwie krajowym.

II. PODZIAŁ OBOWIĄZKÓW W ZAKRESIE KWALIFIKOWALNOŚCI WYDATKÓW W SYSTEMIE ZARZĄDZANIA I KONTROLI FUNDUSZU SPÓJNOŚCI

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Finansów (zwany dalej PS w MF) potwierdza dokonanie wydatku kwalifikowanego we wnioskach o płatności pośrednie i płatność końcową, kierowanych do KE, sporządzonych na podstawie deklaracji wydatków przekazanych przez SUZ.

Zgodnie z obowiązującym systemem SUZ odpowiedzialni są za realizację projektów finansowanych w ramach Funduszu Spójności.

W trakcie realizacji projektów w sektorze transportu wydatki dokonane przez Podmiot odpowiedzialny za realizację (PKP PLK S.A. oraz GDDKiA) zostają zatwierdzone jako kwalifikowane przez SUZ, czego potwierdzeniem jest złożenie podpisu przez SUZ lub jego Zastępcę na dokumentach rozliczeniowych (np. fakturach, wyciągach bankowych potwierdzających zejście środków z rachunku projektu).

W sektorze środowiska wydatki kwalifikowane dokonywane są przez Podmiot odpowiedzialny za realizację (może być to inny podmiot niż beneficjent Funduszu Spójności, weryfikowane i akceptowane przez Instytucję pośredniczącą w zarządzaniu II stopnia (NFOŚiGW) i zatwierdzone przez SUZ lub jego Zastępcę w ww. sposób.

Na podstawie tak zweryfikowanych wydatków (w obydwu sektorach) są przygotowywane do PS w MF deklaracje poniesionych wydatków. Prawidłowość składanych deklaracji jest potwierdzana przez SUZ lub jego Zastępcę.

III. PROCEDURY WERYFIKACJI KWALIFIKOWALNOŚCI WYDATKÓW W JEDNOSTKACH ZARZĄDZAJĄCYCH I REALIZUJĄCYCH PROJEKTY FUNDUSZU SPÓJNOŚCI: MINISTERSTWO ŚRODOWISKA, MINISTERSTWO TRANSPORTU, NARODOWY FUNDUSZ OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ, BENEFICJENCI FUNDUSZU SPÓJNOŚCI, PODMIOTY ODPOWIEDZIALNE ZA REALIZACJĘ.

1. Za wydatki kwalifikowane mogą zostać uznane wydatki określone rozporządzeniem Komisji (WE) Nr 16/2003/WE, natomiast dla projektów zatwierdzonych w ramach ISPA określone w memorandum finansowym (w załączniku III.2), ponoszone ze środków UE oraz środków przeznaczonych na pokrycie współfinansowania krajowego.
2. SUZ zapewnią, iż w jednostkach realizujących projekty będą funkcjonowały procedury weryfikacji kwalifikowalności wydatków, zawierające listy sprawdzające pozwalające zweryfikować, czy dany wydatek został poniesiony zgodnie z zasadami obowiązującymi dla Funduszu Spójności. Za akceptowanie procedur oraz ich zmian w zakresie weryfikacji

kwifikowalności odpowiedzialny jest SUZ.

3. Weryfikacja obejmie wszystkie aspekty: finansowe, techniczne i administracyjne, które zapewnią efektywne wykorzystanie środków, w tym aspekty dotyczące ochrony środowiska oraz zasady konkurencji.
4. Procedury weryfikacji będą przewidywały konieczność prowadzenia weryfikacji „na miejscu”. Procedury winny zapewnić, iż weryfikacje te będą ewidencjonowane. Ewidencje ta powinna umożliwić ustalenie zakresu weryfikacji, jej wyniki oraz działania podjęte w celu usunięcia różnic.
5. W przypadku, gdy weryfikacje fizyczne i administracyjne nie są wyczerpujące (nie obejmują 100% prac/robót, czy transakcji), SUZ zapewnia odpowiednią metodę próbkowania.
6. SUZ zapewnią również, iż ww. podmiotach funkcjonuje właściwy rozdział obowiązków pomiędzy osobami odpowiedzialnymi za: autoryzację wniosków o płatność a realizację płatności oraz pomiędzy osobami odpowiedzialnymi za księgowanie a realizacją płatności.
7. Procedury weryfikacji kwalifikowalności wydatków zapewnią tzw. sprawdzenie operacyjne (*ang. operational check*), które obejmie następujące elementy:
 - Faktyczne poniesienie wydatku, co jest poparte fakturami z oznaczeniem zapłaty lub dokumentami księgowymi o równorzędnej wartości dowodowej wraz z potwierdzeniem płatności do wykonawcy w postaci wyciągu z rachunku bankowego. Pod pojęciem wydatku faktycznie poniesionego należy rozumieć wydatek faktycznie zrealizowany w znaczeniu kasowym (jako rozchód pieniędzy z kasy lub rachunku bankowego jednostki prowadzącej rachunkowość).
 - Objęcie wydatkiem faktycznie wykonanych operacji (robót, usług, dostaw).
 - Zrealizowanie wydatku (zapłacenie faktury) w okresie kwalifikowalności wydatków.
 - Poniesienie wydatku przez właściwy podmiot odpowiedzialny za realizację wskazany w memorandum finansowym lub decyzji o dofinansowaniu lub poniesienie wydatku przez podmiot, na który delegowano obowiązki związane z realizacją projektu oraz czy delegacja nastąpiła zgodnie z obowiązującymi procedurami.
 - Brak wykazania wydatku we wcześniej przygotowanym wniosku o płatność.
 - Zweryfikowanie wydatku pod względem: zgodności z kategoriami wydatków określonymi w memorandum finansowym lub decyzji, zakresu przedmiotowego projektu określonego w memorandum lub decyzji oraz rachunkowym.
 - Poniesienie wydatku w oparciu o wiążącą umowę z wykonawcą, która została zawarta zgodnie z obowiązującym prawem dotyczącym zamówień publicznych (dla projektów zatwierdzonych w ramach ISPA zgodnie z PRAG).
 - Zastosowanie właściwego kursu przeliczeniowego.
 - W przypadku, gdy VAT został uznany w danym projekcie za wydatek kwalifikowany, sprawdzenie operacyjne będzie polegało na sprawdzeniu, czy VAT uznany jako wydatek kwalifikowany nie jest odliczany przez podmiot odpowiedzialny za realizację na ogólnych zasadach.

SUZ zapewni, iż w jednostkach realizujących projekty Funduszu Spójności oraz w odpowiednio w Ministerstwie Środowiska i w Narodowym Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz w Ministerstwie Transportu będą dostępne, dla przedsięwzięć Funduszu Spójności zatwierdzonych w ramach ISPA przez okres 5 lat a

przez okres 3 lat dla pozostałych przedsięwzięć Funduszu Spójności od dnia wypłaty przez Komisję Europejską płatności końcowej (na rachunek podmiotu odpowiedzialnego za realizację płatności końcowej), odpowiednie dokumenty poświadczające wydatki oraz ich weryfikację.

IV. ZASADY KWALIFIKOWANIA WYDATKÓW OKREŚLONE ROZPORZĄDZENIEM KOMISJI (WE) NR 16/2003/WE

1. Podmiot dokonujący wydatków kwalifikowanych

W odniesieniu do projektów dofinansowywanych ze środków Funduszu Spójności „podmiotem odpowiedzialnym za realizację” (ang. *body responsible for implementation*) jest publiczny lub prywatny podmiot odpowiedzialny za przeprowadzenie przetargów. Podmiot ten zostanie określony we wniosku o dofinansowanie z Funduszu Spójności i wskazany w decyzji Komisji. Tylko podmiot odpowiedzialny za realizację może dokonać wydatków kwalifikowanych. W rozumieniu ustawy o Narodowym Planie Rozwoju⁷ (z tym podmiotem podpisuje się umowę o dofinansowanie projektu) podmiotem odpowiedzialnym za realizację jest Beneficjent Funduszu Spójności.

Zgodnie z art. 5 rozporządzenia Komisji (WE) Nr 16/2003/WE podmiot ten może przekazać (ang. *delegate*) realizację projektu innemu podmiotowi, który również może ponosić wydatki kwalifikowane. W takim przypadku Instytucja Zarządzająca jest zobowiązana przedstawić Komisji Europejskiej informację o delegacji (sposobie przekazania ww. obowiązków; np. w drodze umowy) oraz przekazać Komisji kopie odpowiednich dokumentów w tej sprawie. Szczegółowa procedura przeprowadzania delegacji została określona w pkt 5.3.III Ogólnego Podręcznika Zarządzania i Kontroli Funduszu Spójności.

W przypadku projektów zatwierdzonych w ramach ISPA obowiązują przepisy dotyczące delegacji zawarte w memorandumach finansowych (patrz pkt VI.2.2 niniejszych wytycznych).

Przykładowo, w sektorze środowiska, podmiot odpowiedzialny za realizację (np. gmina) powierza w drodze umowy wdrażanie projektu podmiotowi publicznemu⁸. W tym przypadku zmiana podmiotu, który będzie ponosił wydatki kwalifikowane nie jest traktowana jako wymagająca zmiany decyzji Komisji (odpowiedzialność za wdrażanie projektu spoczywa nadal na podmiocie odpowiedzialnym za realizację, niezależnie od delegacji). Biorąc pod uwagę specyfikę obydwu sektorów podlegających wsparciu Funduszu Spójności, zakłada się, iż przekazanie realizacji inwestycji będzie miało miejsce tylko w przypadku sektora środowiska.

Jakakolwiek zmiana w „podmiocie odpowiedzialnym za realizację” projektu (inna niż delegacja) musi zostać zatwierdzona przez Komisję. Zgodnie z zasadami odnoszącym się do zmiany decyzji, datą od której nowy podmiot odpowiedzialny za realizację może dokonywać wydatków kwalifikowanych jest dzień w którym Komisja otrzymała kompletny wniosek o zmianę decyzji.

Pojęcie „administracji publicznej”

Pod pojęciem **administracji publicznej** rozumie się trzy szczeble władz:

- organy władz centralnych (szczebel ogólnokrajowy);
- organy władz regionalnych (wojewódzkich);
- jednostki samorządu terytorialnego (powiaty i gminy).

⁷ Dz. U. 2004 nr 116 poz. 1206

⁸ Przez podmiot publiczny należy rozumieć spółkę prawa handlowego, w której Skarb Państwa, gmina lub podmiot sektora finansów publicznych posiadają 100% udziałów (lub akcji).

Dodatkowo pod pojęciem administracji publicznej rozumie się jednostki, których działalność odbywa się w ramach przepisów nadającym tym jednostkom status równorzędny ze statusem jednostek publicznych (np. utworzone przez gminy spółki prawa handlowego, zakłady budżetowe, Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad oraz PKP Polskie Linie Kolejowe S.A.).

2. Okres kwalifikowania wydatków

Data stanowiącą początek okresu kwalifikowania wydatków jest dzień, w którym Komisja Europejska otrzymała wniosek o dofinansowanie z Funduszu Spójności zawierający informacje wymagane w art. 10 ust. 4 rozporządzenia Rady (WE) Nr 1164/94/EWG. Wydatek poniesiony przed tą datą nie jest wydatkiem kwalifikowanym.

Końcowa data (dzień) kwalifikowania wydatków zostaje określona dla każdego projektu oddzielnie i odnosi się do płatności dokonywanych przez podmiot odpowiedzialny za realizację. Wydatek poniesiony po tej dacie nie jest wydatkiem kwalifikowanym. Końcowa data kwalifikowalności wydatków określona w Decyzji KE jest datą ostateczną, nawet jeśli wypada w sobotę, niedzielę lub inne dni wolne od pracy.

Decyzja Komisji Europejskiej określa datę rozpoczęcia i datę zakończenia okresu kwalifikowania wydatków. Komisja Europejska może zmienić ten ostatni termin na pisemny wniosek Instytucji Zarządzającej, pod warunkiem wystąpienia o przedłużenie przed końcem tego terminu.

Zmiana projektu

Jeżeli Instytucja Zarządzająca zwróci się do Komisji Europejskiej z wnioskiem o zmianę projektu, niezależnie od tego, czy wniosek będzie dotyczył zmiany zasadniczej, czy pozostałych zmian, **wydatki wiążące się z nowym dodatkowym lub rozszerzonym zakresem projektu** będą się kwalifikować od dnia, w którym Komisja Europejska otrzyma wniosek o zmianę decyzji Komisji. Komisja Europejska poinformuje IZ o dacie, w której otrzymała kompletny wniosek o zmianę projektu. Zgodnie z obowiązującymi procedurami IZ przekaze informację o otrzymaniu przez KE kompletnego wniosku do SUZ i PS W MF oraz do wiadomości IPZ II oraz POZR.

Beneficjent FS może wnioskować o refundację ww. wydatków, jedynie w przypadku, gdy Komisja wyda decyzję, w której akceptuje zmiany projektu, które zawiera wniosek o zmianę. Oczekując na decyzję KE, Beneficjent FS może ponosić wydatki kwalifikowane, o ile wypełnione są pozostałe warunki warunkujące możliwość uznania danego wydatku za kwalifikowany.

W przypadku, gdy Komisja Europejska wyda decyzję, w której akceptuje zawarte we wniosku zmiany projektu, datą stanowiącą początek okresu kwalifikowania wydatków będzie dzień, w którym KE otrzymała wniosek o zmianę. Jednakże, w przypadku, gdy KE odrzuci wniosek o zmianę projektu, poniesione wydatki związane z nowym dodatkowym lub rozszerzonym zakresem projektu nie będą uznane za kwalifikowane i nie będą mogły stanowić podstawy do wystąpienia do KE z wnioskiem o ich refundację.

Początek okresu kwalifikowania wydatku związanego z nowym dodatkowym lub rozszerzonym zakresem projektu zostanie określony w decyzji Komisji zatwierdzającej modyfikację. Wydatek poniesiony przed tą datą nie jest wydatkiem kwalifikowanym.

Delegacja

W przypadku delegacji, wydatki ponoszone przez podmiot na który delegowano realizację przedsięwzięcia będą wydatkami kwalifikowanymi od dnia obowiązywania stosownej umowy z podmiotem przekazującym, o ile zostało to przewidziane w postanowieniach umowy oraz jeśli SUZ wyraził zgodę na delegację, PS w MF pozytywnie zaopiniował przedstawione mu dokumenty i spełniono szczegółowe wytyczne zawarte w pkt. 5.3.III Ogólnego Podręcznika Zarządzania i Kontroli Funduszu Spójności.

Zwrot kwot zatrzymanych

Może wystąpić sytuacja, w której termin zwrotu kwot zatrzymanych przekroczy termin końcowej daty ponoszenia wydatków kwalifikowanych określonej w decyzji KE. Zgodnie z zasadą ogólną wydatek stanowiący zwrot kwot zatrzymanych, który nastąpi po upływie tej daty będzie stanowił wydatek niekwalifikowany. W związku z powyższym, w przypadku, gdy istnieje zagrożenie, iż termin zwrotu kwoty zatrzymanej mógłby nastąpić po upływie wspomnianego terminu, Beneficjent Funduszu Spójności powinien podjąć działania mające na celu umożliwienie uznania zwrotu kwoty zatrzymanej za wydatek kwalifikowany.

W tym celu Beneficjent FS może np.:

- posłużyć się gwarancją instytucji finansowej zgodnie z zapisami Prawa Zamówień Publicznych w tym zakresie. W tym przypadku wykonawca uzyskuje zwrot kwoty zatrzymanej (która w innym wypadku mogłaby być wypłacona dopiero po np. 2 latach) w zamian za przedstawienie gwarancji bankowej na tę kwotę. Kwota zatrzymana, która została wypłacona wykonawcy uważana jest za wydatek faktycznie poniesiony, co stanowi jeden z warunków koniecznych do uznania danego wydatku za wydatek kwalifikowany.
- przesunąć termin zwrotu kwoty zatrzymanej w taki sposób, aby wydatek związany ze zwrotem kwoty zatrzymanej mógł być uznany za wydatek kwalifikowany, czyli dokonany przed końcową datą ponoszenia wydatków kwalifikowanych określoną w decyzji KE.

3. Realizacja projektu i okres realizacji

Realizacja projektu obejmuje wszystkie jego etapy, od wstępnego planowania (łącznie z analizą rozwiązań alternatywnych) do zakończenia zatwierdzonego projektu, włączając odpowiednie działania promujące.

Decyzja Komisji może odnosić się do jednego lub kilku wyżej wymienionych etapów projektu.

Pod pojęciem okresu realizacji projektu rozumie się okres niezbędny do ukończenia wyżej wymienionych etapów projektu, aż do osiągnięcia momentu, w którym projekt będzie całkowicie gotowy do eksploatacji oraz w którym osiągnięte zostały fizyczne cele określone w decyzji Komisji.

4. Zakończone projekty

Wniosek o dofinansowanie z Funduszu Spójności w odniesieniu do projektu fizycznie zakończonego z datą złożenia wniosku nie kwalifikuje się do uzyskania pomocy z Funduszu.

5. Zasada przejrzystości i dokumentowania wydatków kwalifikowanych.

Wszystkie wydatki kwalifikowane poniesione przez podmiot odpowiedzialny za realizację muszą być oparte na prawnie wiążących umowach lub porozumieniach i/lub dokumentach.

W związku z powyższym, niezbędne jest przedstawienie należytej dokumentacji potwierdzającej ponoszenie wydatków.

Posiadacze koncesji i zezwoleń, którym przekazano realizację projektu, podlegają tym samym wymaganiom odnośnie kontroli i monitorowania jak podmioty odpowiedzialne za jego realizację.

6. Wydatki faktycznie poniesione

Wydatki, o których zwrot można się ubiegać w ramach Funduszu Spójności muszą zostać faktycznie poniesione w czasie trwania okresu ich kwalifikowania, który zdefiniowano w pkt. IV.2 i muszą być bezpośrednio związane z projektem.

Wydatek musi wiązać się z płatnościami certyfikowanymi przez Instytucje Płatniczą (przy uwzględnieniu postanowień art. 8 ust. 2 lit. b rozporządzenia Komisji (WE) Nr 1386/2002/WE) i musi być poparty fakturami z oznaczeniem zapłaty lub dokumentami księgowymi o równoważnej wartości dowodowej.

„Dokument księgowy o równoważnej wartości dowodowej” oznacza każdy dokument przedstawiony przez podmiot odpowiedzialny za realizację w celu potwierdzenia, że zapis księgowy podaje prawdziwy i rzetelny obraz transakcji faktycznie zawartych, zgodnie ze standardami obowiązującymi w księgowości zgodnie z ustawą o rachunkowości (tj. Dz.U z 2002 r. Nr 76, poz. 694).

W przypadku koncesji, dokumentem księgowym o równoważnej wartości dowodowej będzie poświadczenie przez odpowiedzialne władze wartości wkładu pracy w odniesieniu do wskaźników postępu w umowie koncesji. Władze te mogą być wyznaczone przez Państwa Członkowskie zgodnie z załącznikiem II art. D ust. 4 do rozporządzenia Rady (WE) Nr 1164/94/EWG.

V. SZCZEGÓŁOWE ZASADY KWALIFIKOWANIA WYDATKÓW OKREŚLONE ROZPORZĄDZENIEM KOMISJI (WE) NR 16/2003/WE

1. Kategorie wydatków kwalifikowanych

- a) planowanie i projektowanie;
- b) zakup terenu;
- c) przygotowanie terenu budowy;
- d) budowa;

- e) sprzęt;
- f) zarządzanie projektem;
- g) wydatki na działania promujące i informacyjne realizowane zgodnie z rozporządzeniem Komisji (WE) Nr 621/2004⁹;
- h) inne, o ile zostały określone w decyzji Komisji.

Kategorie wydatków we wnioskach o płatność pośrednią/końcową.

Kwalifikowalność wydatków bezpośrednio dotyczy kryteriów, które powinny być spełnione, aby dany wydatek mógł być uznany za kwalifikowany, natomiast sposób wykazywania we wnioskach o płatność pośrednią/końcową (a więc w całym systemie sprawozdawczości w SIMIK) poniesionych wydatków odnosi się do przepływów finansowych. Podstawą takiego wyróżnienia są dwa rozporządzenia prawa unijnego regulujące realizację projektów finansowanych ze środków pochodzących z Funduszu Spójności. Oba rozporządzenia - Rozporządzenie Komisji (WE) Nr 16/2003/WE oraz Rozporządzenie Komisji (WE) Nr 1386/2002/WE – ustanawiają szczegółowe zasady dla wykonania Rozporządzenia Rady (WE) Nr 1164/94/EWG, jednakże w innych zakresach. Z założenia więc, prawidłowe (zgodnie z zasadami obowiązującymi w Funduszu Spójności) poniesienie wydatku uzasadnia wnioskowanie do KE o środki finansowe odpowiadające temu wydatkowi. Oznacza to, iż oba elementy systemu powinny być ze sobą spójne, nie oznacza natomiast, iż są to zagadnienia tożsame. Zgodnie ze stanowiskiem Komisji Europejskiej obowiązującymi kategoriami we wnioskach o płatność pośrednią/końcową są kategorie określone Rozporządzeniem Komisji (WE) Nr 1386/2002/WE.

W związku z powyższym w Załączniku nr 1 do „Wytycznych dotyczących sprawozdawczości IPZ-IP (IZ) oraz wniosków o płatność IP-KE w systemie SIMIK” wydanych przez Ministerstwo Finansów została zamieszczona tabelka przedstawiająca powiązania między poszczególnymi rodzajami wydatków określonymi w Rozporządzeniu Komisji (WE) Nr 16/2003/WE a kategoriami wykorzystywanymi w systemie sprawozdawczości SIMIK. Tabelka ta wskazuje, do jakich kategorii wydatków - we wnioskach o płatność - zawartych w Rozporządzeniu Komisji (WE) Nr 1386/2002/WE należy przyporządkować poszczególne rodzaje wydatków kwalifikowanych wymienione w Rozporządzeniu Komisji (WE) Nr 16/2003/WE.

2. Wydatki związane z planowaniem i projektowaniem przedsięwzięć

Wydatki związane z planowaniem, ekspertyzami i projektowaniem mogą być kwalifikowane pod warunkiem, że wydatki te są bezpośrednio związane z jednym lub więcej projektami i wyraźnie zatwierdzone decyzją Komisji (art. 13 rozporządzenia Komisji (WE) Nr 16/2003/WE).

Wydatki związane z udziałem pracownika administracji publicznej w planowaniu, projektowaniu i ekspertyzach mogą być zaakceptowane przez Komisję jako kwalifikowane, o ile zostaną spełnione łącznie następujące warunki (art. 15 rozporządzenia Komisji (WE) Nr 16/2003/WE):

- pracownik musi tymczasowo zawiesić swoje zatrudnienie w administracji publicznej;
- pracownik musi być formalnie zatrudniony przez władze odpowiedzialne za podjęcie zadań związanych z planowaniem, ekspertyzami i projektowaniem;

⁹Dz. Urz. WE L 98 z 2.04.2004.

- wydatki muszą wynikać z umowy związanej z jednym lub wieloma wyszczególnionymi projektami; jeśli umowa wiąże się z kilkoma projektami, wydatki muszą być podzielone w przejrzysty sposób;
- wydatki muszą być bezpośrednio związane z jednym lub wieloma konkretnymi projektami;
- umowa musi być na czas określony i nie może wykraczać poza ramy czasowe ustanowione dla realizacji projektu;
- zadania realizowane na mocy tej umowy nie mogą obejmować ogólnych funkcji administracyjnych, jak określono w art. 27 i 28 rozporządzenia Komisji (WE) Nr 16/2003/WE.

Jeżeli kilka projektów jest objętych pojedynczą umową na roboty lub jeśli podmiot odpowiedzialny za realizację samodzielnie wykonuje działania, wydatki muszą być podzielone poprzez przejrzysty i oddzielny system rozliczania projektu, oparty na dokumentach księgowych lub dokumentach o równoważnej wartości dowodowej.

Kwalifikowalność wydatków w ramach pomocy technicznej w projektach, które otrzymały Decyzję KE w 2004 r.

W przypadku projektów, które otrzymały Decyzję KE w 2004 r. tekst Decyzji nie zawierał wzmianki o wydatkach na pomoc techniczną w ramach projektu.

W związku z powyższym, zgodnie z interpretacją KE, jeśli wydatki na pomoc techniczną były uwzględnione we Wniosku o dofinansowanie oraz zostały przewidziane w kategorii wydatków „Pomoc Techniczna” w pkt 6.1 *Koszty kwalifikowane* Wniosku o dofinansowanie, Beneficjent FS może ponosić wydatki na nadzór nad projektem, przygotowanie dokumentacji przetargowej, przygotowanie Master Planu, planowanie, ekspertyzy i projektowanie, jeśli wydatki te są bezpośrednio niezbędne dla realizacji projektu.

Jednocześnie, aby zapobiec występowaniu takich sytuacji w przyszłości, należy zwrócić szczególną uwagę na konieczność dokładnej weryfikacji w ww. zakresie zarówno przygotowywanych wniosków o dofinansowanie, jak również projektów Decyzji.

Wydatki poniesione na przygotowanie wniosku o zmianę Decyzji KE

Zgodnie ze stanowiskiem KE, wydatki poniesione przez Beneficjenta FS w ramach kategorii wydatków „Pomoc Techniczna” na przygotowanie wniosku o zmianę Decyzji KE (w tym również, tam gdzie to konieczne – na przygotowanie studium wykonalności oraz analiz finansowych) mogą być uznane za kwalifikowane, jeżeli zostaną poniesione zgodnie z pozostałymi zasadami obowiązującymi w Funduszu Spójności.

Wydatki związane z przeprowadzeniem oceny oddziaływania na środowisko

W przypadku obecnie realizowanych projektów, które otrzymały warunki środowiskowe, niezbędne wydatki związane z przeprowadzeniem postępowania w sprawie ooś, tj. wydatki związane z przygotowaniem odpowiednich dokumentów (np. raportów oddziaływania na środowisko), mogą być uznane za kwalifikowane w ramach kategorii wydatków „Planowanie” lub „Pomoc Techniczna”, jeżeli takie kategorie wydatków były przewidziane we Wniosku o dofinansowanie, który został zatwierdzony Decyzją KE oraz jeśli wydatki te są poniesione zgodnie z zasadami obowiązującymi w Funduszu Spójności (w tym zgodnie

z prawem zamówień publicznych.

3. Zakup terenu i prawa dostępu

Wydatki związane z zakupem terenu niezabudowanego będą kwalifikowane po spełnieniu łącznie następujących warunków (art. 16 rozporządzenia Komisji (WE) Nr 16/2003/WE):

- zakup terenu musi być niezbędny do realizacji projektu;
- zakup terenu nie przekracza 10% wydatków przyznanych projektowi, z wyjątkiem przypadków należycie uzasadnionych przez podmiot odpowiedzialny za realizację;
- uzyskano świadectwo od niezależnego uprawnionego rzeczoznawcy lub odpowiednio właściwego urzędu potwierdzające, że cena zakupu nie przekracza wartości rynkowej;
- zapewniono zgodność z przepisami prawa krajowego ustanowionymi dla zapobiegania spekulacji;
- zakup terenu musi być zatwierdzony decyzją Komisji;
- teren po zakończeniu projektu nie będzie użytkowany w leśnictwie lub rolnictwie, o ile nie określono tego w inny sposób w decyzji Komisji.

Należy ponadto zwrócić uwagę na następujące kwestie:

- Za kwalifikowane można uznać jedynie wydatki na zakup gruntów, które znajdują się w granicach projektu oraz będą bezpośrednio wykorzystane do realizacji projektu. W związku z powyższym, nawet jeśli np. ze względów własnościowych nie jest możliwy jedynie zakup gruntu, który będzie wykorzystany bezpośrednio do realizacji projektu, ale konieczny jest zakup dodatkowej powierzchni, to ta część wydatku na zakup ziemi, która dotyczy gruntów, które nie będą bezpośrednio wykorzystane dla realizacji projektu nie może zostać uznana za wydatek kwalifikowany.
- Wydatki bezpośrednio związane z zakupem gruntów, takie jak wydatki poniesione w związku ze sporządzeniem odpowiednich map, wynagrodzenie rzeczoznawcy oraz koszty notarialne mogą być uznane za kwalifikowane, o ile zostały poniesione z zachowaniem zasad obowiązujących w Funduszu Spójności. Za kwalifikowane mogą być również uznane koszty odszkodowań za utracone zbiory i koszty naprawy szkód.
- Łączna kwota wydatków kwalifikowanych należących do kategorii „Nabycie ziemi” nie może przekraczać 10% całkowitych kwalifikowanych kosztów projektu (z wyjątkiem przypadków należycie uzasadnionych przez podmiot odpowiedzialny za realizację (vide art. 16 pkt b) rozporządzenia 16/2003)). W przypadku, gdyby kwota ta okazała się wyższa, a nie zostałyby spełnione warunki określone art. 16 pkt b) rozporządzenia 16/2003, wydatki poniesione na zakup ziemi oraz kwalifikowane wydatki towarzyszące powinny zostać odpowiednio zmniejszone, tak aby nie przekraczały progu 10 % całkowitych kwalifikowanych kosztów projektu.
- Niezbędne jest wykazanie, iż płatności na rzecz właścicieli gruntów zostały poniesione w okresie kwalifikowalności wydatków.
- Żadne opłaty czysto finansowe np. koszty odsetek, podatki związane z zakupem ziemi nie mogą być uznane za wydatki kwalifikowane.

Zakup terenu, na którym znajdują się istniejące udogodnienia¹⁰, może być wydatkiem kwalifikowanym jeśli jest szczegółowo uzasadniony i zatwierdzony w decyzji Komisji (art. 17 rozporządzenia Komisji (WE) Nr 16/2003/WE).

Zakup terenu będącego już własnością podmiotu odpowiedzialnego za realizację, ani zakup

¹⁰ Zgodnie z interpretacją Komisji Europejskiej termin *istniejące udogodnienia* należy rozumieć jako istniejące obiekty przydatne przy wdrażaniu projektu FS.

terenu stanowiącego własność publiczną nie będzie wydatkiem kwalifikowanym (art. 18 rozporządzenia Komisji (WE) Nr 16/2003/WE).

W przypadkach wywłaszczenia stosuje się art. 16, 17 i 18 rozporządzenia Komisji (WE) Nr 16/2003/WE. Określone opłaty związane z decyzją o wywłaszczeniu, takie jak wycena rzeczoznawcy, pomoc prawna i tymczasowa umowa dzierżawy przedmiotowego terenu są wydatkami kwalifikowanymi.

Wydatki związane z uzyskaniem prawa dostępu do terenu budowy podczas realizacji będą kwalifikowane, jeżeli będą niezbędne do realizacji projektu i wyraźnie zatwierdzone decyzją Komisji (art. 20 rozporządzenia Komisji (WE) Nr 16/2003/WE).

W ramach tych wydatków mogą być uwzględnione odszkodowania za utracone zbiory i naprawę szkód.

4. Zakup budynków, przygotowanie terenu i budowa

4.1 Zakup nieruchomości

Wydatek na zakup nieruchomości w rozumieniu budynków już wybudowanych i terenu, na którym są wybudowane, może być kwalifikowany tylko wtedy, gdy są to nieruchomości dostosowane do określonych potrzeb eksploatacyjnych¹¹ projektu, uwzględniając co następuje:

- Otrzymano dokument od niezależnego, uprawnionego rzeczoznawcy lub właściwego urzędu potwierdzający, że cena zakupu nie przekracza wartości rynkowej. Dokument ten powinien potwierdzać, iż budynek odpowiada normom krajowym lub wyszczególnić kwestie, które nie odpowiadają tym normom oraz wskazywać w jaki sposób podmiot odpowiedzialny za realizację zamierza je skorygować.
- W przeciągu ostatnich 10 lat budynek nie uzyskał dofinansowania ze środków krajowych ani wspólnotowych, które powodowałyby nakładanie się wydatku, gdy fundusze strukturalne częściowo finansują zakup lub gdy Fundusz Spójności finansuje inny projekt.
- Nieruchomości będą wykorzystywane przez okres oraz do celów, określonych w decyzji Komisji.

Koszt nieruchomości będącej już własnością podmiotu odpowiedzialnego za realizację projektu i zakup nieruchomości będącej już własnością administracji publicznej nie jest kwalifikowany.

4.2 Przygotowanie terenu i budowa

Wydatki na przygotowanie terenu i budowę niezbędne do realizacji projektu będą kwalifikowane.

Jeżeli podmiot odpowiedzialny za realizację samodzielnie podejmuje prace związane z przygotowaniem terenu, czy prace budowlane, albo ich część, wydatki muszą być przypisane poprzez przejrzysty i oddzielny system rozliczania projektu, oparty na dokumentach księgowych lub dokumentach o równoważnej wartości dowodowej.

¹¹ Zgodnie z interpretacją Komisji Europejskiej - gdy nieruchomości te będą wykorzystane w ramach wdrażania projektu FS.

Jeśli w tego typu prace zaangażowani są pracownicy administracji publicznej stosuje się postanowienia art. 15 rozporządzenia Komisji (WE) Nr 16/2003/WE.

Wydatki kwalifikowane będą zawierać tylko wydatki faktycznie poniesione po dacie o której mowa w pkt. IV 2 niniejszych wytycznych i będą związane bezpośrednio z projektem. Wydatki kwalifikowane na przygotowanie terenu i budowy mogą być związane z jedną lub więcej z następujących kategorii:

- wydatki związane z zatrudnieniem pracowników (wynagrodzenia brutto);
- opłaty związane z użyciem w trakcie budowy sprzętu będącego środkiem trwałym;
- wydatki na produkty użyte do realizacji projektu;
- ogólne wydatki administracyjne i inne wydatki, jeśli są oddzielnie uzasadnione; wydatki te muszą być prawidłowo przypisane zgodnie z ogólnie przyjętymi standardami rachunkowości.

Nie można naliczać ogólnych wydatków administracyjnych, jeśli podmiotem odpowiedzialnym za realizację projektu jest podmiot administracji publicznej.

Wydatki muszą być oszacowane według cen rynkowych.

Należy, ponadto podkreślić, iż wydatki na zakup środków trwałych nie zainstalowanych na stałe w projekcie, zakupionych lub wyprodukowanych w celu realizacji projektu będą uznane za kwalifikowane pod warunkiem wypełnienia warunków określonych w pkt V.5.3 niniejszych wytycznych.

Zakres kategorii wydatków „Przygotowanie placu budowy” oraz „Budowa”.

Zgodnie ze stanowiskiem KE, przygotowanie placu budowy jest częścią prac budowlanych. Zatem podział prac budowlanych na te dwie kategorie wydatków jest tylko orientacyjny. W związku z powyższym dokładny zakres oraz różnice pomiędzy ww. kategoriami wydatków nie powinny powodować żadnych problemów dla kwalifikowalności wydatków poniesionych w ramach ww. kategorii wydatków.

5. Zakup, najem (leasing) sprzętu i wartości niematerialne i prawne

5.1 Środki trwałe stanowiące część wydatków inwestycyjnych

Wydatek na zakup lub budowę środków trwałych, które mają być na stałe zainstalowane w ramach projektu będzie wydatkiem kwalifikowanym pod warunkiem, że środki te będą włączone w rejestr środków trwałych podmiotu odpowiedzialnego za realizację oraz wydatek ten będzie traktowany jako wydatek inwestycyjny zgodnie z zasadami stosowanymi w rachunkowości.

Z zastrzeżeniem art. 33 rozporządzenia Komisji (WE) Nr 16/2003/WE, wydatki związane z najmem (leasingiem) wyżej wymienionego środka trwałego traktuje się jako część wydatków operacyjnych – wydatki te nie są kwalifikowane.

5.2 Zakup wartości niematerialnych i prawnych

Wydatki związane z zakupem i korzystaniem z wartości niematerialnych i prawnych, takich jak patenty, będą kwalifikowane, jeśli wartości te są konieczne dla realizacji projektu.

5.3 Sprzęt będący środkiem trwałym użyty do realizacji projektu

Jeśli podmiot odpowiedzialny za realizację samodzielnie przeprowadzi wszystkie lub część prac dotyczących przygotowania terenu lub budowy, wydatki na zakup lub wytworzenie środka trwałego użytego w czasie fazy realizacji projektu nie są kwalifikowane. Dotyczy to zarówno ciężkich maszyn budowlanych, jak i biurowego sprzętu oraz innego typu wyposażenia.

Wydatki na przenośne środki trwałe nie zainstalowane na stałe w projekcie, zakupione lub wytworzone w celu realizacji projektu (np. samochody, komputery, meble) mogą być uznane za kwalifikowane, jeśli po użyciu nie posiadają ekonomicznej wartości (wartości rynkowej) lub są złomowane oraz jeśli decyzja Komisji zawiera szczególne postanowienia w tym zakresie. Oznacza to, iż wartość rezydualna (rynkowa wartość likwidacyjna) środków trwałych po zakończeniu realizacji projektu nie jest wydatkiem kwalifikowanym.

Należy zaznaczyć, iż środki trwałe zakupione lub wytworzone w celu realizacji projektu mogą być użytkowane tylko podczas realizacji danego projektu.

5.4 Sprzęt będący środkiem trwałym użyty do celów administracyjnych związanych z realizacją projektu

Wydatek na zakup i wynajem (leasing) sprzętu będącego środkiem trwałym użytego do celów administracyjnych nie będzie kwalifikowany.

Z zastrzeżeniem art. 30 i 33, wydatek na zakup i leasing (wynajem) wyposażenia użytego przez administrację publiczną do celów monitorowania i nadzoru nie będzie kwalifikowany.

6. Wydatki ponoszone w zarządzaniu, realizacji, monitorowaniu i kontroli projektu

Wydatki ogólne i administracyjne podmiotu odpowiedzialnego za realizację nie będą kwalifikowane.

Wydatki poniesione przez administrację publiczną przy zarządzaniu, realizacji, monitorowaniu i kontroli projektu lub wszystkich projektów, w szczególności wynagrodzenia już zatrudnionych urzędników administracji centralnej lub lokalnej nie będą kwalifikowane.

Jeśli działania zostały zlecone podwykonawcom, tylko należycie uzasadnione wydatki związane z finansowym i materialnym monitorowaniem, audytami i kontrolami na miejscu projektu będą kwalifikowane.

W kontekście wykonywania horyzontalnych obowiązków zarządzania, realizacji, monitorowania i kontroli, niezbędne i należycie uzasadnione wydatki związane z podwykonawstwem będą kwalifikowane, do wysokości ustalonej w art. 7 ust. 4 rozporządzenia Rady (WE) Nr 1164/94/EWG.

7. Opłaty finansowe i inne oraz wydatki na obsługę prawną

Opłaty związane z operacjami finansowymi

Odsetki od długu, opłaty za usługi finansowe, koszty wymiany walut i inne czysto finansowe koszty nie będą kwalifikowane.

Zgodnie z interpretacją Komisji Europejskiej wydatki poniesione na obowiązkowe ubezpieczenia (np. ubezpieczenie placu budowy) oraz obowiązkowe gwarancje bankowe (np. gwarancja wypłaconej zaliczki lub/i gwarancja dobrego wykonania umowy) mogą być uznane za wydatki kwalifikowane, jeśli zostały przewidziane w dokumentach przetargowych.

Grzywny, kary finansowe, wydatki na sprawy sądowe

Wydatki związane z obsługą prawną, grzywny, kary finansowe i wydatki na sprawy sądowe nie będą kwalifikowane z wyjątkiem przewidzianym w art. 7 rozporządzenia Komisji (WE) Nr 1831/94/WE¹². W związku z powyższym, wydatki związane z kosztami obsługi prawnej służące przygotowaniu postępowań sądowych nie mogą być uznane z kwalifikowane.

Opłaty za audyt i rachunkowość

Opłaty za audyt i rachunkowość będą kwalifikowane, jeśli są bezpośrednio związane z danym przedsięwzięciem, są niezbędne dla jego przygotowania lub realizacji i wiążą się z wymaganiami administracyjnymi lub ustawowymi.

Koszty specjalnych technik finansowania

Z zastrzeżeniem art. 29 rozporządzenia Komisji (WE) Nr 16/2003/WE, koszty technik finansowania, które nie oznaczają natychmiastowego przeniesienia własności wyposażenia, takich jak leasing, mogą być uznane za kwalifikowane, jeśli są uzasadnione i zatwierdzone decyzją Komisji, i pod warunkiem, że przeniesienie własności na podmiot odpowiedzialny za realizację ma miejsce przed dokonaniem płatności końcowej.

Honoraria prawników, opłaty notarialne, koszty specjalistycznych porad technicznych lub finansowych

Wydatki związane z kosztami obsługi prawnej, opłatami notarialnymi oraz kosztami specjalistycznych porad technicznych lub finansowych będą kwalifikowane, jeśli związane są bezpośrednio z eksploatacją projektu i jeśli są niezbędne dla jego przygotowania lub realizacji.

8. Inne typy wydatków

8.1 Wydatki operacyjne i wydatki bieżące

Wydatki operacyjne projektu lub grupy projektów nie będą kwalifikowane. W drodze odstępstwa od powyższej zasady, szkolenie personelu obsługującego i testowanie projektu i jego wyposażenia może być uważane za wydatek kwalifikowany, w odniesieniu do każdego niezbędnego okresu określonego w decyzji Komisji.

¹² Dz. Urz. WE L 191 z 27.07.1994.

Przykładowo, do wydatków operacyjnych, które nie mogą być uznane za kwalifikowane zalicza się wydatki poniesione na pensje dla pracowników zatrudnionych w eksploatacyjnej fazie zakończonej inwestycji, wydatki poniesione na produkty ulegające szybkiemu zużyciu, wydatki na części zamienne, energię, środki chemiczne i inne.

W niektórych przypadkach wydatki na zakup urządzeń koniecznych do bieżącego funkcjonowania zakończonej inwestycji mogą być uznane za kwalifikowane, o ile urządzenia te są konieczne do przedłużenia życia projektu. Na przykład:

- Niektóre duże pozycje sprzętu, takiego jak pojazdy do czyszczenia kanalizacji mogą (za zgodą Komisji) być uznane za kwalifikowane, ponieważ chronią infrastrukturę wytworzoną w ramach projektu oraz przedłużają życie projektu.
- Z doświadczeń Grecji wynika, iż bardzo trudno było przekonać KE, iż niezbędne jest posiadanie specjalnych pojazdów wyposażonych w dźwigi do wywozu kontenerów zawierających osady ściekowe. Ostatecznie, przekonano KE do konieczności zakupu takich pojazdów, argumentując iż są one konieczne, aby osady ściekowe nie blokowały ujścia kanałów.
- W projektach odpadowych Komisja nie zezwala na zakup pojazdów do zbiórki odpadów, skrzyń oraz kontenerów. Jednakże, w przypadku projektów polegających na sortowaniu odpadów u źródła ich powstania, specjalne samochody, kontenery i pojemniki na śmieci mogą być, za zgodą Komisji oraz pod warunkiem stosowania zasad dotyczących pomocy publicznej, uznane za kwalifikowane. Jednakże, należy być bardzo uważnym, aby nie zmieniać ich liczby i wymiarów nie uzyskawszy uprzedniej zgody KE.

8.2 Działania promujące i informacyjne

Wydatki na działania promujące i informacyjne realizowane zgodnie z rozporządzeniem Komisji (WE) Nr 621/2004 będą kwalifikowane.

Dodatkowe wydatki poniesione przez Beneficjenta, konieczne do zmiany tablic informacyjnych i pamiątkowych tak aby odpowiadały wymogom obowiązujących „Wytycznych dla prowadzenia działań informacyjnych i promujących dotyczących przedsięwzięć Funduszu Spójności” (począwszy od wersji wytycznych, która weszła w życie w dniu 26 kwietnia 2005 r.) oraz rozporządzenia Komisji (WE) nr 621/2004, będą uznane za kwalifikowane.

Ponadto, dodatkowe wydatki poniesione w celu wypełnienia wymagań określonych w „Wytycznych do prowadzenia działań informacyjnych i promujących dotyczących przedsięwzięć Funduszu Spójności” dotyczące lokalizacji i częstotliwości umieszczania tablic informacyjnych mogą być uznane za kwalifikowane.

W przypadku projektów Funduszu Spójności, które są obecnie w trakcie realizacji, ww. dodatkowe wydatki mogą być sfinansowane w ramach dostępnych środków w budżecie projektu (tj. np. ze środków stanowiących różnicę pomiędzy wartością zawartych kontraktów a kosztami kwalifikowanymi) W przypadku nowych projektów Funduszu Spójności, w budżecie projektu powinny być przewidziane odpowiednie środki, które pozwolą na realizację działań informacyjnych i promujących zgodnie z wymaganiami zawartymi w „Wytycznych...”.

8.3 Parkingi

Fundusz Spójności nie dofinansowuje budowy garaży oraz parkingów, chyba że są one niezbędne i wyraźnie zatwierdzone decyzją Komisji.

8.4 Zakup używanego sprzętu

Wydatek na zakup używanego sprzętu będzie kwalifikowany pod następującymi trzema warunkami, chyba że przepisy krajowe przewidują stosowanie bardziej restrykcyjnych zasad:

- a) sprzedawca sprzętu musi dostarczyć oświadczenie stwierdzające pochodzenie tego sprzętu i potwierdzające, że w przeciągu poprzednich siedmiu lat sprzęt ten nie był nabyty z udziałem dotacji krajowych lub wspólnotowych;
- b) cena sprzętu nie może przekraczać jego wartości rynkowej i musi być niższa od kosztu podobnego, ale nowego sprzętu;
- c) sprzęt posiada cechy wymagane dla eksploatacji projektu i spełnia odpowiednie normy.

8.5 Prace podwykonawcze

O ile przepisy prawa krajowego nie przewidują bardziej restrykcyjnych zasad, wydatki odnoszące się do następujących prac podwykonawczych nie będą kwalifikowane:

- a) zlecenie podwykonawcom, które powoduje wzrost kosztów realizacji projektu bez proporcjonalnej korzyści;
- b) umowy na prace podwykonawcze zawarte z pośrednikami, bądź konsultantami, dla których płatność jest określona jako procent całkowitego kosztu, chyba że taka płatność jest uzasadniona przez podmiot odpowiedzialny za realizację poprzez odniesienie do rzeczywistej wartości wykonanych prac lub usług.

Wszyscy podwykonawcy muszą zapewnić udostępnienie instytucjom uprawnionym do audytu i kontroli wszystkich niezbędnych informacji dotyczących prowadzonych przez nich prac podwykonawczych.

9. Wydatki ponoszone w związku z Komitetem Monitorującym, spotkaniami *ad hoc*, skomputeryzowanymi systemami zarządzania i monitorowania

9.1 Organizacja posiedzeń Komitetu Monitorującego

Z zastrzeżeniem art. 27 i 28 rozporządzenia Komisji (WE) Nr 16/2003/WE, wydatki poniesione przy organizacji obowiązkowych posiedzeń Komitetu Monitorującego przewidzianego w załączniku II art. F do rozporządzenia Rady (WE) Nr 1164/94/EWG kwalifikują się do pomocy po przedstawieniu potwierdzających dokumentów.

Wyżej wymienione wydatki będą kwalifikowane, jeśli są związane z jedną lub więcej następujących kategorii wydatków:

- a) usługi tłumaczeniowe;
- b) wynajem pomieszczeń dla posiedzeń;
- c) wypożyczenie sprzętu audiowizualnego i innego koniecznego wyposażenia elektronicznego;
- d) dostarczenie dokumentacji i związanych urządzeń;
- e) opłaty za udział dla ekspertów;
- f) koszty podróży.

Wynagrodzenia i diety pracowników administracji publicznej za organizację Komitetu Monitorującego nie są kwalifikowane.

Zgodnie z obowiązującymi w Funduszu Spójności zasadami, wydatek może być kwalifikowany, gdy jest zatwierdzony decyzją Komisji. O wydanie decyzji Komisji należy występować do Komisji Europejskiej zgodnie z obowiązującymi przepisami oraz procedurami. Powyższa zasada ma zastosowanie również przy ubieganiu się o dofinansowanie organizacji Komitetu Monitorującego.

Sprzęt będący środkiem trwałym do celów monitorowania może być kwalifikowany, jeśli jest wyraźnie określony decyzją Komisji w sprawie pomocy technicznej.

9.2 Spotkania na wniosek Komisji lub Komitetu Monitorującego

Dla organizacji spotkań *ad hoc* na wniosek Komisji Europejskiej lub Komitetu Monitorującego stosuje się zasady kwalifikowania jak dla posiedzeń Komitetu Monitorującego.

9.3 Systemy komputerowe dla zarządzania i monitorowania

Wydatki na zakup i instalację skomputeryzowanych systemów zarządzania i monitorowania będą kwalifikowane, do wysokości ustalonej w decyzji Komisji.

Jednocześnie należy podkreślić, iż informatyczne systemy zarządzania są niezbędne dla realizacji dużych projektów i powinny być instalowane w bardzo wczesnym stadium realizacji projektu, tak aby mogły zostać wykorzystane jako narzędzie planowania oraz zarządzania.

Należy podkreślić, iż również do tych wydatków mają w całości zastosowanie zapisy punktu 5.3 *Sprzęt będący środkiem trwałym użyty do realizacji projektu*.

10 Podatek od towarów i usług i inne podatki

10.1 Podatek od towarów i usług

Biorąc pod uwagę iż nie jest możliwe przedstawienie w niniejszych wytycznych, w wyczerpujący sposób norm prawnych zawartych w ustawie z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług¹³ (Ustawie o VAT), wytyczne przedstawione w tym rozdziale stanowią ogólne ukierunkowanie dotyczące prawa do odliczalności podatku od towarów i usług i powinny być interpretowane wyłącznie wraz z zapisami ww. ustawy.

Zgodnie z art. 11 ust. 1 rozporządzenia Komisji (WE) Nr 16/2003¹⁴ podatek od towarów i usług (VAT) będzie wydatkiem kwalifikowanym tylko wtedy, gdy został **rzeczywiście i ostatecznie** poniesiony przez podmiot odpowiedzialny za realizację (POZR). VAT podlegający odzyskaniu w jakikolwiek sposób nie będzie uważany za kwalifikowany, nawet

¹³ Dz. U.2004 nr 54 poz.535

¹⁴ Dz. Urz. WE L 2 z 7.1.2003 r.

jeśli nie został faktycznie odzyskany przez podmiot odpowiedzialny za realizację lub przez Beneficjenta FS.

Jeśli Beneficjent FS podlega systemowi ryczałtowemu na mocy tytułu XIV dyrektywy 77/388/EWG¹⁵, zapłacony VAT będzie uznany za podlegający odzyskaniu (art. 11.2 rozporządzenia 16/2003/WE).

Należy jednocześnie podkreślić, iż zgodnie ze stanowiskiem Ministerstwa Finansów przekazanym pismem z dnia 23 grudnia 2004 r. (Zn. PP8-901-149/04/MZE/3705), w świetle przepisów o podatku od towarów i usług „odzyskanie” podatku oznacza odliczenie go od podatku należnego lub zwrot w określonych przypadkach, według warunków ściśle określonych przepisami o podatku od towarów i usług. Pojęcie odliczenia podatku VAT (zmniejszenie podatku należnego o podatek naliczony) na gruncie polskich przepisów podatkowych jest pojęciem funkcjonującym jedynie w przepisach o podatku od towarów i usług. Zatem zaliczenie podatku, który nie może podlegać odliczeniu do kosztów uzyskania przychodów, nie jest odliczeniem podatku.

W związku z powyższym, zaliczenie VAT do kosztów uzyskania przychodów celem obniżenia podstawy opodatkowania podatkiem dochodowym nie jest odliczeniem ani uzyskaniem zwrotu podatku od towarów i usług, a więc nie jest odzyskiwaniem podatku od towarów i usług w rozumieniu art. 11 ust. 1 Rozporządzenia Komisji (WE) nr 16/2003.

W żadnym wypadku dofinansowanie ze środków Funduszu Spójności nie może przekroczyć całkowitych wydatków kwalifikowanych z wyłączeniem VAT.

Zgodnie z art. 7.1 rozporządzenia Rady (WE) nr 1164/1994 z dnia 16 maja 1994 r. ustanawiającego Fundusz Spójności, udział pomocy Wspólnotowej w projekcie Funduszu Spójności nie może przekraczać maksymalnie 85% wszystkich wydatków publicznych lub równoważnych wydatkom publicznym (chodzi tu o całkowity kwalifikowany koszt przedsięwzięcia).

Art. 11.3 rozporządzenia Komisji (WE) nr 16/2003 stanowi, iż udział finansowy Wspólnoty w projektach Funduszu Spójności nie może przekroczyć całości kosztów kwalifikowanych z wyłączeniem VAT.

Przykład:

Przy założeniu, że całkowity kwalifikowany koszt przedsięwzięcia łącznie z VAT (na potrzeby przykładu dla uproszczenia przyjęto jednolitą stawkę - 22%, na wszystkie dostawy i usługi) wynosi 12.000.000 euro:

a) maksymalna kwota udziału środków wspólnotowych na podstawie art. 7.1 rozporządzenia 1164/94/WE wynosi:

$$12.000.000 \text{ euro} \times 85\% = 10.200.000 \text{ euro}$$

b) ostateczna maksymalna kwota udziału środków wspólnotowych w projekcie Funduszu Spójności na podstawie art. 11.3 rozporządzenia 16/2003/WE, tj. całkowita kwota wydatków kwalifikowanych z wyłączeniem VAT wynosi:

$$12.000.000 \text{ euro} - 2.163.934,43 \text{ euro} = 9.836.065,57 \text{ euro}$$

¹⁵ Dz. Urz. WE L 145 z 13.06.1977 r.

VAT jako wydatek kwalifikowany

Zasada określona w art. 11 ust. 1 ww. rozporządzenia oznacza, iż zapłacony VAT może być uznany za wydatek kwalifikowany tylko i wyłącznie wówczas, gdy podmiotowi odpowiedzialnemu za realizację projektu dofinansowanego z Funduszu Spójności, zgodnie z obowiązującym ustawodawstwem krajowym, **nie przysługuje prawo (czyli POZR nie ma prawnych możliwości) do obniżenia kwoty podatku należnego o kwotę podatku naliczonego lub ubiegania się o zwrot VAT.** Posiadanie wyżej wymienionego prawa (potencjalnej prawnej możliwości) wyklucza uznanie wydatku za kwalifikowany, nawet jeśli faktycznie zwrot nie nastąpił np. ze względu na nie podjęcie przez POZR czynności zmierzających do realizacji tego prawa.

Prawo do obniżenia VAT należnego o VAT naliczony

Zgodnie z art. 86 ust. 1 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (Ustawa o VAT), podatnikom VAT przysługuje prawo do obniżenia kwoty podatku należnego o kwotę podatku naliczonego w zakresie, w jakim nabywane towary lub usługi wykorzystywane są do wykonywania czynności opodatkowanych. Przepis zawarty w art. 88 Ustawy o VAT zawiera katalog przypadków, kiedy podatnikowi VAT nie przysługuje prawo do odliczenia podatku naliczonego. Podatku tego nie można odliczyć nawet wówczas, gdy dany zakup jest bezpośrednio związany z czynnościami podlegającymi opodatkowaniu. Jednakże przepis ten w kontekście postanowień rozporządzenia 16/2003/WE oraz w kontekście charakteru projektów finansowanych z Funduszu Spójności w praktyce nie będzie miał zastosowania.

W związku z powyższym, przepisy Ustawy o VAT stanowią, iż prawo do odliczenia podatku naliczonego przysługuje POZR jedynie w przypadku, kiedy spełnione są dwa warunki:

1. POZR jest podatnikiem VAT oraz
2. zakupione przez POZR towary i usługi wykorzystywane są przez POZR do wykonywania czynności opodatkowanych.

Tym samym, jeśli nie jest spełniony jeden z wymienionych warunków wówczas VAT zawarty w dokonywanych przez POZR zakupach będzie stanowił wydatek kwalifikowany w rozumieniu rozporządzenia 16/2003/WE.

Status podatnika VAT

Zgodnie z art. 15 ust. 1 Ustawy o VAT podatnikami są podmioty wykonujące samodzielnie działalność gospodarczą, bez względu na cel i rezultat tej działalności. Za podatników nie uznaje się organów władzy publicznej oraz urzędów obsługujących te organy w zakresie realizowanych zadań nałożonych odrębnymi przepisami prawa z wyłączeniem czynności wykonywanych na podstawie zawartych umów cywilnoprawnych (art. 15 ust. 6 Ustawy o VAT).

W związku z tym, prawo do obniżenia VAT należnego o VAT naliczony będzie przysługiwało tym podmiotom finansującym zakupy towarów i usług ze środków finansowych pochodzących z Funduszu Spójności, którym można przypisać status podatnika VAT.

Związek zakupów z czynnościami opodatkowanymi

Prawo do odliczenia podatku naliczonego przysługuje wyłącznie wówczas, gdy zakupione przez POZR towary i usługi będą **służyły czynnościom opodatkowanym**. Prawo do odliczenia nie przysługuje w zakresie, w jakim zakupy związane są z czynnościami

zwolnionymi z podatku VAT. Z podatku tego zwolnione jest np. świadczenie usług naukowo-badawczych.

Z orzecznictwa Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości wynika, że związek zakupów z czynnościami opodatkowanymi powinien mieć, zasadniczo, charakter **bezpośredni**.

Tym samym, POZR realizujący projekt dofinansowany ze środków Funduszu będzie mógł odliczyć VAT wówczas, gdy zakupy towarów i usług w ramach realizowanego projektu związane są bezpośrednio z wykonywanymi przez POZR czynnościami opodatkowanymi.

Odliczenie częściowe

Zgodnie z art. 90 ust. 1 Ustawy o VAT, w przypadku, gdy podmiot dokonuje zarówno transakcji zwolnionych, jak i transakcji opodatkowanych VAT, powinien on przyporządkować naliczony VAT odnośnie dokonywanych przez siebie zakupów do trzech grup:

1. naliczonego VAT wynikającego z zakupów związanych wyłącznie z wykonywaniem czynności w związku z którymi przysługuje prawo do odliczenia podatku naliczonego VAT - podatek ten w całości podlega odliczeniu (a więc zgodnie z art. 11 ust. 1 rozporządzenia Komisji (WE) Nr 16/2003 - nie może być wydatkiem kwalifikowanym);
2. naliczonego VAT wynikającego z zakupów związanych wyłącznie z wykonywaniem czynności, w związku z którymi nie przysługuje prawo do odliczenia podatku naliczonego VAT - podatek ten w całości nie podlega odliczeniu (a więc zgodnie z art. 11 ust. 1 rozporządzenia Komisji (WE) Nr 16/2003 - może być uznany za wydatek kwalifikowany);
3. naliczonego VAT związanego zarówno z czynnościami, w związku z którymi przysługuje prawo do odliczenia podatku naliczonego VAT, jak również z czynnościami, w związku z którymi prawo do odliczenia podatku naliczonego VAT nie przysługuje – w tym przypadku podmiot powinien:
 - a) albo wyodrębnić część kwoty podatku naliczonego VAT, która może podlegać odliczeniu, jeżeli jest to możliwe,
 - b) albo, jeżeli takie wyodrębnienie nie jest możliwe, określić kwotę podatku naliczonego VAT podlegającego odliczeniu stosując tzw. współczynnik sprzedaży, o którym mowa w art. 90 Ustawy o VAT.

Należy podkreślić, iż przedstawiony w pkt. 3 ogólny schemat rozliczania VAT jedynie sygnalizuje, iż na gruncie Ustawy o VAT istnieje możliwość takiego rozliczenia. Okres, w którym istnieje obowiązek korekty podatku naliczonego odliczonego według współczynnika sprzedaży w zależności od rodzaju nabywanych towarów i usług może sięgać nawet 10 lat.

Jednakże biorąc pod uwagę, iż:

- w projektach Funduszu Spójności podmiotami, które mogą zaliczyć VAT do wydatków kwalifikowanych są jednostki samorządu terytorialnego (gminy) i Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad (GDDKiA) oraz że
- podmioty, które zaliczą VAT do wydatków kwalifikowanych są zobowiązane w sposób jednoznaczny określić kierunki wykorzystania inwestycji,

nie powinna wystąpić sytuacja opisana w pkt. 3 b) , w której nie można w sposób bezpośredni określić proporcji w jakich realizowane przedsięwzięcie jest/będzie związane z działalnością opodatkowaną lub zwolnioną z VAT. Jeżeli Beneficjent FS nie jest w stanie w sposób jednoznaczny określić kierunków wykorzystania inwestycji, VAT nie będzie mógł zostać uznany za wydatek kwalifikowany (patrz „Wytyczne dla Instytucji Pośredniczących w Zarządzaniu dotyczące podstawowych wymogów do programowania i przygotowania projektów do Funduszu Spójności w okresie programowania 2004-2006”).

Oświadczenie o kwalifikowalności VAT

Beneficjent FS jest zobowiązany do przedstawienia we Wniosku o dofinansowanie sposobu wykorzystania majątku wytworzonego w związku z realizacją projektu FS pod kątem możliwości odzyskania (nawet jeśli jest ono częściowe) naliczonego podatku VAT na podstawie przepisów prawa polskiego. Brak szczegółowej analizy w tym zakresie będzie mógł stanowić podstawę dla IPZ oraz IZ do zakwestionowania Wniosku pod kątem kwalifikowalności wydatków związanych z VAT.

Ponadto, biorąc pod uwagę, iż prawo do obniżenia VAT należnego o VAT naliczony może powstać zarówno w okresie realizacji projektu, jak i po jego zakończeniu, Beneficjenci FS, którzy zaliczą VAT do wydatków kwalifikowanych są zobowiązani dołączyć do Wniosku o dofinansowanie z FS przekazywanego do IPZ „**Oświadczenie o kwalifikowalności VAT**”, którego **wzór stanowi załącznik do niniejszych wytycznych**. Oświadczenie składa się z dwóch integralnych części. W ramach pierwszej części Beneficjent oświadcza, iż w chwili składania Wniosku o dofinansowanie nie może odzyskać w żaden sposób poniesionego kosztu podatku VAT, którego wysokość została określona w pkt. 6.1 Wniosku o dofinansowanie z Funduszu Spójności, w tabeli *Koszty kwalifikowane*, w kategorii VAT lub jego odpowiednik (fakt ten decyduje o kwalifikowalności VAT). Natomiast w części drugiej Beneficjent zobowiązuje się do zwrotu zrefundowanej ze środków unijnych części VAT, jeżeli zaistnieją przesłanki umożliwiające odzyskanie tego podatku przez Beneficjenta.

„Oświadczenie o kwalifikowalności VAT” podpisane przez Beneficjenta FS powinno stanowić załącznik do zawieranej z Beneficjentem umowy o dofinansowanie. IZ wymaga, aby podpisanie umowy o dofinansowanie z Beneficjentem FS, który zaliczył VAT do wydatków kwalifikowanych było uwarunkowane podpisaniem ww. oświadczenia.

Dodatkowo, warto zaznaczyć, iż na mocy Aneksu II Art. G, pkt. 3 Rozporządzenia Rady (WE) nr 1164/1994/WE wszelka dokumentacja związana z realizacją projektu, począwszy od procesu programowania winna być przechowywana w każdej instytucji **przez okres 3 lat** od daty końcowej płatności przekazanej przez Komisję Europejską. W związku z powyższym, Beneficjent FS będzie związany podpisaniem przez siebie ww. oświadczeniem, w okresie od dnia potwierdzenia przez Komisję Europejską otrzymania kompletnego Wniosku o dofinansowanie projektu z FS do dnia upływu 3 lat od daty otrzymania końcowej płatności w ramach danego projektu.

Należy podkreślić, iż każdy stan faktyczny w kontekście projektów Funduszu Spójności wymagać będzie zawsze indywidualnego rozpatrzenia w kontekście zagadnienia kwalifikowalności wydatków. Zgodnie bowiem z orzecznictwem Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości podatnik, który wykorzystuje towary do prowadzenia działalności gospodarczej uprawniony jest do odliczenia VAT, przy zachowaniu obowiązujących zasad odliczeń, nawet jeśli towary te wykorzystywane są w prowadzonej działalności w bardzo niewielkim zakresie. W przypadku rozliczeń podatku od towarów i usług należy brać pod uwagę nie tylko określenie prawa do odliczenia VAT w momencie nabycia majątku lecz prawo to powinno być rozpatrywane z punktu widzenia sposobu wykorzystania majątku w

okresie eksploatacji do dnia upływu 3 lat od daty otrzymania końcowej płatności w ramach danego projektu. Jest to związane z tym, iż każda zmiana przeznaczenia majątku, która pośrednio wiąże się z powstaniem prawa do odliczeń, powoduje prawo dokonania korekty kwoty podatku odliczonego (patrz art. 91 Ustawy o VAT) - w tym przypadku za dany okres realizacji projektu Funduszu Spójności.

Jednocześnie należy wskazać, iż w przypadku zakupu towarów i usług w ramach projektu dofinansowanego przez Fundusz Spójności każdorazowo należy ocenić, czy zakupy te są bezpośrednio związane z czynnościami opodatkowanymi.

Poniżej przedstawiono przykłady, które mają na celu przedstawienie modelowych sytuacji, w których czynności prawne podjęte przez Beneficjenta prowadzą do powstania lub braku prawa do obniżenia podatku należnego o naliczony.

PRZYKŁADY:

Sektor transportu

- Należy zaznaczyć, że opodatkowaniu VAT podlega jedynie co do zasady odpłatne świadczenie usług. W związku z tym POZR realizujący projekt ze środków Funduszu Spójności, którego przedmiotem jest budowa infrastruktury drogowej, nie będzie mógł odliczyć VAT zawartego w cenie zakupionych towarów i usług. Użytkownicy tej infrastruktury korzystają bowiem z niej, co do zasady, nieodpłatnie. Dla takich podmiotów VAT będzie stanowił wydatek kwalifikowany. Należy jednak zaznaczyć, że w przypadku np. prowadzenia działalności w postaci odpłatnego udostępniania autostrad, działalność taka podlega opodatkowaniu VAT, czyli VAT nie będzie mógł być wydatkiem kwalifikowanym.

Sektor środowiska

- Gmina realizuje projekt z zakresu budowy kanalizacji, a po zrealizowaniu przedsięwzięcia będzie jego operatorem i będzie pobierać opłaty od użytkowników indywidualnych. W tym przypadku VAT nie może być wydatkiem kwalifikowanym.
- Gmina realizuje projekt np. z zakresu budowy kanalizacji. Po zrealizowaniu przedsięwzięcia składniki majątku sfinansowanego ze środków pochodzących z Funduszu Spójności są przekazywane:

1. aportem do należącej do gminy spółki komunalnej (podatnik VAT), która będzie operatorem przedsięwzięcia i która będzie pobierać opłaty od użytkowników indywidualnych za korzystanie z wybudowanej kanalizacji

Zgodnie z art. 15 ust. 2 Ustawy o VAT do działalności gospodarczej, której prowadzenie przesądza o statusie podatnika VAT, zalicza się czynności polegające m.in. na wykorzystaniu towarów w sposób ciągły do działalności zarobkowej. Oznacza to, że wykorzystanie składników majątku trwałego jako aportu, co do zasady jest czynnością podlegającą opodatkowaniu podatkiem VAT. Jednakże, na mocy §8 ust. 1 pkt 6 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 27 kwietnia 2004 r. w sprawie wykonania przepisów ustawy o podatku od towarów i usług (Dz. U. Nr 97, poz. 970 z późn. zm.) zwalnia się od podatku wkłady niepieniężne (aporty) wnoszone do spółek prawa handlowego i cywilnego. Zgodnie z art. 86 ust. 1 Ustawy o VAT, wykonywanie dostaw zwolnionych od podatku nie daje prawa do odliczeń i zwrotu podatku naliczonego.

Biorąc powyższe pod uwagę, w przedmiotowym przypadku VAT poniesiony przez gminę

w związku z budową infrastruktury będzie wydatkiem kwalifikującym się do wsparcia z Funduszu Spójności.

2. na podstawie umowy dzierżawy gminnej spółce komunalnej lub zakładowi budżetowemu

Zgodnie z art. 5 ust. 1 pkt 1 Ustawy o VAT, opodatkowaniu podatkiem od towarów i usług podlega odpłatna dostawa towarów i odpłatne świadczenie usług na terytorium kraju. Umowa dzierżawy zaliczana jest na podstawie art. 8 ust. 1 Ustawy do świadczenia usług, lub na podstawie art. 7 ust. 1 pkt. 2 Ustawy o VAT, stanowi dostawę towarów, o ile spełnione są warunki określone w tym przepisie. Przepis ten określa, iż dzierżawę (najem, leasing) uznaje się za dostawę towarów pod warunkiem, iż umowa nie przewiduje, że w następstwie normalnych zdarzeń przewidzianych tą umową lub z chwilą zapłaty ostatniej raty zostanie przeniesione prawo własności. Zatem, jeżeli umowa dzierżawy nie zawiera takiego warunku tego typu czynność stanowi świadczenie usług. .

W związku z powyższym w tej sytuacji podatnikowi VAT przysługuje prawo do odliczenia VAT związanego z inwestycją i VAT nie może być wydatkiem kwalifikowanym.

3. na podstawie umowy użyczenia spółce komunalnej lub zakładowi budżetowemu

Umowa użyczenia ma charakter nieodpłatny. Z tego względu, przy tej formie zagospodarowania majątku trwałego gminy każdy stan faktyczny powinien być analizowany oddzielnie pod kątem przepisu art. 15 ust. 2 Ustawy o VAT oraz postanowień:

- a) art. 5 ust. 1 pkt 1 Ustawy o VAT, który stanowi, że opodatkowaniu podlega odpłatna dostawa towarów i odpłatne świadczenie usług,
- b) art. 8 ust. 2 Ustawy o VAT, który m. in. stanowi, iż nieodpłatne świadczenie usług, jeżeli nie są one związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa, a podatnikowi przysługiwało prawo do obniżenia kwoty podatku należnego o kwotę podatku naliczonego przy nabyciu towarów i usług związanych z tymi usługami, w całości lub części, traktuje się jak odpłatne świadczenie usług.

Brak prawa do obniżenia podatku należnego może być związany np. z nabyciem składników majątku od osoby fizycznej nie będącej podatnikiem VAT, która w związku z tym nie jest upoważniona do wystawiania faktur. Brak prawa do odliczeń może także mieć miejsce, gdy składniki majątku mają związek z czynnościami, które nie podlegają opodatkowaniu. W tym ostatnim przypadku należy zwrócić uwagę na wyżej cytowany art. 15 ust. 2 Ustawy o VAT, który do działalności gospodarczej włączającej w obszar opodatkowania VAT zalicza czynności wykorzystywania towarów lub wartości niematerialnych i prawnych w sposób ciągły do celów zarobkowych.

W związku z powyższym należy przyjąć, iż tylko w przypadku niektórych umów użyczenia, gdzie będzie pewność spełnienia takich warunków jak:

- a) podatnik (gmina) od samego początku nie przewiduje odpłatnego udostępnienia składników majątkowych (np. poprzez ich najem, dzierżawę, wniesienie aportem) i działalność podatnika w zakresie składników majątkowych wytworzonych w związku z realizacją projektu Funduszu Spójności nie jest związana z pobieraniem przez niego określonej formy wynagrodzenia,
- b) faktyczny użytkownik majątku użyczonego przez gminę (np. zakład budżetowy lub spółka komunalna) nie będzie go wykorzystywał do

wykonywania czynności odpłatnych w imieniu gminy, nie będzie służyło gminie prawo do odliczeń przy nabyciu składników majątkowych, a tym samym, VAT będzie mógł stanowić wydatek kwalifikowany.

4. najpierw (np. na okres 5 lat) na zasadzie umowy użyczenia, a następnie gmina sygnalizuje zmianę wykorzystania posiadanych składników majątku poprzez wniesienie ich aportem do spółki

Jak wskazano w pkt. 1 powyżej, wykorzystanie towarów w sposób ciągły do działalności zarobkowej, zgodnie z art. 15 ust. 2 Ustawy o VAT, jest zaliczane do działalności gospodarczej podatnika i obejmuje to także przekazywanie składników majątku w formie aportu. Jeżeli gmina zakłada wykorzystanie tych składników poprzez wniesienie ich aportem (nawet w późniejszym okresie, po kilku latach udostępniania majątku na zasadzie umowy użyczenia), składniki tego majątku będą niewątpliwie związane z działalnością gospodarczą podatnika w rozumieniu Ustawy o VAT. W sytuacji czasowego, nieodpłatnego wykorzystania tego majątku na cele nie związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa (umowa użyczenia), będzie miał zastosowanie przepis art. 8 ust. 2 Ustawy o VAT gdzie wymieniono przypadki nieodpłatnego świadczenia usług, które są traktowane jako odpłatne świadczenie usług. W tego typu sytuacjach nieodpłatne świadczenie usług będzie podlegało opodatkowaniu i podatnikowi będzie przysługiwało prawo do zmniejszenia podatku należnego o podatek naliczony, a co za tym idzie, VAT nie będzie mógł zostać uznany za wydatek kwalifikowany.

10.2 Inne podatki i opłaty

Art. 12 rozporządzenia 16/2003/WE stanowi, iż inne obciążenia, podatki lub opłaty, w szczególności podatki bezpośrednie i składki na ubezpieczenie społeczne naliczane od wynagrodzeń, związane z projektem realizowanym w ramach Funduszu Spójności, stanowią będą wydatki kwalifikowane tylko wtedy, jeśli zostały rzeczywiście i ostatecznie poniesione przez POZR.

Inne podatki i opłaty (zwłaszcza podatki bezpośrednie oraz składki na ubezpieczenie społeczne od wynagrodzeń i pensji), co do zasady nie stanowią wydatków kwalifikowanych.

VI. ZASADY KWALIFIKOWANIA WYDATKÓW W RAMACH PRZEDSIĘWZIĘĆ WSPIERANYCH ZE ŚRODKÓW FUNDUSZU SPÓJNOŚCI ZATWIERDZONYCH W RAMACH ISPA OKREŚLONE W ZAŁĄCZNIKU III.2 MEMORANDUM FINASOWEGO

1. Zakres przedmiotowy wydatków

Pomoc z Funduszu Spójności dla projektów zatwierdzonych w ramach ISPA przyznawana jest na następujące rodzaje przedsięwzięć:

1. Projekty z zakresu ochrony środowiska umożliwiające spełnienie wymogów wspólnotowego prawa ochrony środowiska, a także osiągnięcia celów Partnerstwa dla Członkostwa;
2. Projekty z zakresu infrastruktury transportowej promujące osiągnięcie trwałej mobilności komunikacyjnej, a zwłaszcza przedsięwzięcia będące przedmiotem wspólnego zainteresowania w oparciu o kryteria decyzji nr 1692/96/WE¹, a także projekty

¹ Decyzja nr 1692/96/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 lipca 1996 r. w sprawie dyrektywy wspólnotowych odnoszące się do rozwoju transeuropejskiej sieci połączeń komunikacyjnych

umożliwiający realizację celów Partnerstwa dla Członkostwa; obejmują one m.in. problematykę wzajemnych połączeń i możliwość wykorzystania krajowej sieci połączeń, również w ramach transeuropejskiej sieci połączeń komunikacyjnych, łącznie z dostępem do tej sieci;

3. Opracowania wstępne, oceny na etapie przygotowania projektu, działania pomocy technicznej, łącznie z działaniami informującymi i promującymi związanymi z projektami, kwalifikującymi się do uzyskania pomocy. Kategoria ta obejmuje pomoc techniczną i administracyjną, związaną z identyfikacją, przygotowaniem, zarządzaniem, monitorowaniem, audytem i nadzorowaniem projektów, której udzielenie powoduje obopólne korzyści, zarówno dla Komisji, jak i krajów korzystających z pomocy oraz która nie stanowi stałych wydatków krajowej administracji publicznej.

Zasady określone w częściach II-XII Załącznika III.2 memorandum finansowego (patrz: pozostałe rozdziały niniejszych wytycznych) odnoszą się do kategorii projektów, wymienionych ww. pkt 1.1 i 1.2. Mają one również zastosowanie - na zasadzie analogii - do decyzji dla projektów wymienionych ww. pkt 1.3.

2. Podstawowe definicje i pojęcia

2.1 Pojęcie projektu, etapu projektu i grupy projektów

Pod pojęciem „projektu” rozumie się ekonomicznie niepodzielną serię prac spełniających precyzyjnie określone funkcje techniczne, z wyraźnie określonymi celami.

Pod pojęciem „**technicznie i finansowo niezależnego etapu**” rozumie się taki etap, który może być określony jako zdolny do samodzielnego funkcjonowania.

Pojęcie etapu może również odnosić się do studium wstępnego, studium wykonalności oraz badań technicznych niezbędnych do realizacji projektu.

Projekty spełniające poniższe trzy warunki mogą być uważane za „**grupę projektów**”:

- muszą być zlokalizowane wzdłuż tej samej drogi wodnej lub na obszarze jednego zlewniska lub wzdłuż tego samego korytarza transportowego;
- muszą być realizowane w ramach ogólnego planu, o jasno określonych celach, odnoszącego się do danej drogi wodnej, obszaru zlewniska lub korytarza;
- w przypadku, gdy projekty są realizowane przez różne podmioty, muszą one być nadzorowane przez podmiot odpowiedzialny za koordynację i monitorowanie danej grupy projektów.

2.2 „Podmiot odpowiedzialny za realizację” – podmiot dokonujący wydatków kwalifikowanych

W odniesieniu do projektów wspieranych z Funduszu Spójności zatwierdzonych w ramach ISPA „**podmiotem odpowiedzialnym za realizację**” jest podmiot odpowiedzialny za przeprowadzenie przetargów i podpisywanie kontraktów i ich prowadzenie. Podmiot ten jest wskazany w Załączniku I pkt 3 memorandum finansowego.

W konsekwencji, jakakolwiek zmiana „podmiotu odpowiedzialnego za realizację” projektu musi zostać zatwierdzona przez Komisję. Podmiot ten jest zazwyczaj zwany również Beneficjentem pomocy finansowej ze środków Funduszu Spójności. Tylko podmiot odpowiedzialny za realizację może ponosić wydatki kwalifikowane.

Podmiot odpowiedzialny za realizację może przekazać obowiązki związane z realizacją projektu innemu podmiotowi, który również może ponosić wydatki kwalifikowane. W takim

przypadku Komisja musi zostać powiadomiona o rodzaju proponowanej delegacji (sposobie przekazania ww. obowiązków; np. w drodze umowy cywilnoprawnej bądź też decyzji administracyjnej) oraz musi otrzymać kopie odpowiednich dokumentów w tej sprawie. Szczegółowa procedura przekazania realizacji całości lub części inwestycji z Beneficjenta na inny podmiot została określona w pkt 5.3.I oraz 5.3.II Ogólnego Podręcznika Zarządzania i Kontroli Funduszu Spójności (*Ogólnego Podręcznika*).

2.3 Pojęcie „administracji publicznej”

Pod pojęciem **administracji publicznej** rozumie się trzy szczeble władz:

- organy władz centralnych (szczebel ogólnokrajowy);
- organy władz regionalnych (wojewódzkich);
- jednostki samorządu terytorialnego (powiaty i gminy).

Dodatkowo pod pojęciem administracji publicznej rozumie się jednostki, których działalność odbywa się w ramach przepisów nadającym tym jednostkom status równorzędny ze statusem jednostek publicznych (np. utworzone przez gminy spółki prawa handlowego, zakłady budżetowe, Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad oraz PKP Polskie Linie Kolejowe S.A.).

2.4 Realizacja i okres realizacji przedsięwzięcia

Uważa się, iż **realizacja projektu** obejmuje wszystkie jego etapy, od wstępnego planowania (łącznie z analizą rozwiązań alternatywnych) do zakończenia zatwierdzonego projektu i działań promujących związanych z realizacją projektu.

Memorandum finansowe może odnosić się do jednego lub kilku wyżej wymienionych etapów projektu.

Pod pojęciem **okresu realizacji** projektu rozumie się co do zasady okres niezbędny do ukończenia wyżej wymienionych etapów projektu, aż do osiągnięcia momentu, w którym projekt staje się całkowicie gotowy do eksploatacji oraz w którym osiągnięte zostały fizyczne cele określone w memorandum finansowym.

2.5 Zasada przejrzystości i dokumentowania wydatków kwalifikowanych

Każdy wydatek zgłoszony Komisji musi mieć oparcie w prawnie wiążących umowach i/lub dokumentach. Niezbędne jest prowadzenie należytej dokumentacji.

W celu osiągnięcia jak największej przejrzystości finansowej oraz umożliwienia przeprowadzania kontroli wydatków przez Komisję i/lub właściwą krajową instytucję kontrolną, należy zapewnić prowadzenie przez każdą instytucję zaangażowaną w zarządzanie i realizację projektów odrębnej dokumentacji księgowej, w odniesieniu do projektu określonego w treści memorandum finansowym.

2.6 Wydatki faktycznie poniesione

Wydatki muszą wiązać się z płatnościami poświadczonym i faktycznie poniesionymi przez podmiot odpowiedzialny za realizację projektu, oraz muszą być poparte fakturami z oznaczeniem zapłaty lub dokumentami księgowych o równorzędnej wartości dowodowej.

„Dokument księgowy o równorzędnej wartości dowodowej” oznacza każdy dokument przedstawiony przez podmiot odpowiedzialny za realizację, w celu potwierdzenia, iż zapis księgowy stanowi prawidłowe i jasne odzwierciedlenie rzeczywistych transakcji, zgodnie ze

standardami obowiązującymi w księgowości. Na wykorzystanie dokumentu księgowego o równorzędnej wartości dowodowej wymagana jest uprzednia zgoda ze strony Komisji.

3. Okres kwalifikowalności wydatków

3.1 Początkowy termin kwalifikowalności wydatków

Początkowy termin kwalifikowania wydatków jest przyjmowany odmiennie dla dwóch poniższych sytuacji:

- 1) jeśli wybór projektu, proces przetargowy i kontraktowy, stanowią przedmiot akceptacji *ex-ante* ze strony Komisji³, wydatek kwalifikuje się do uzyskania wsparcia ze środków pomocowych (jest kwalifikowany) od dnia podpisania memorandum finansowego dla danego projektu przez Komisję.

W wyjątkowych przypadkach oraz tam, gdzie finansowanie projektu stanowi połączenie kredytu z EBI lub innej instytucji finansowej oraz grantu z Funduszu Spójności, wydatek jest kwalifikowany od dnia zaakceptowania danego projektu przez EBI lub inną instytucję finansową. Co do zasady, data ta nie powinna przypadać wcześniej niż 6 miesięcy od daty wskazanej w pierwszej części niniejszego punktu.

W tym przypadku muszą być spełnione następujące warunki:

- prace i umowy, do których odnosi się wskazana powyżej zasada, muszą być określone w memorandum finansowym;
- EIB oraz inne instytucje finansowe poświadczają spełnienie wymogów określonych w artykułach 167 i 168 (2) rozporządzenia Rady (WE) Nr 1605/2002/WE oraz artykułach 239-240 rozporządzenia Komisji (WE) Nr 2342/2002/WE.

W powyższych przypadkach Komisja, po wcześniejszym rozpatrzeniu sprawy przez Komitet Zarządzający ISPA, ma prawo zastosować przepis artykułu 168 (2) Rozporządzenia Finansowego mającego zastosowanie przy rozliczaniu budżetu ogólnego Wspólnot Europejskich.

- 2) Po podjęciu przez Komisję decyzji o przekazaniu środków pomocowych instytucjom wdrożeniowym w sposób zdecentralizowany⁴ - wydatek jest kwalifikowany od daty otrzymania wniosku przez Komisję, pod warunkiem, że wniosek ten zostanie uznany za kompletny.

Uważa się, iż płatności dokonane przed datami wymienionymi w pkt. 1 i 2 **nie są kwalifikowane**.

W przypadku projektów, dla których **proces delegacji rozpoczął się przed 4 lutego 2004 r.** (patrz pkt. 5.3.I *Ogólnego Podręcznika*), wydatki ponoszone przez podmiot na który delegowano realizację przedsięwzięcia będą wydatkami kwalifikowanymi od dnia obowiązywania stosownej umowy z podmiotem przekazującym, o ile zostało to przewidziane w postanowieniach umowy.

W przypadku projektów **zatwierdzonych w ramach ISPA, dla których delegację rozpoczęto po 4 lutego 2004 r.**, wydatki ponoszone przez podmiot na który delegowano realizację przedsięwzięcia będą wydatkami kwalifikowanymi od dnia obowiązywania stosownej umowy z podmiotem przekazującym, o ile zostało to przewidziane w

³ Patrz artykuł 12(1) rozporządzenia Rady nr 1266/99/WE z 21 czerwca 1999 r.

⁴ Patrz artykuł 12(1) rozporządzenia Rady nr 1266/99/WE z 21 czerwca 1999 r.

postanowieniach umowy oraz jeśli SUZ wyraził zgodę na delegację, PS w MF pozytywnie zaopiniował przedstawione mu dokumenty i spełniono szczegółowe wytyczne zawarte w pkt. 5.3.II *Ogólnego Podręcznika*

3.2 Zmiany projektów

Jakakolwiek zmiana zatwierdzonego projektu, o wartości równej co najmniej 5 mln EURO lub zmiana przekraczająca 20% ogólnej wartości projektu (należy uwzględnić niższą z tych kwot) jest uważana za „istotną” zmianę projektu. Za „istotne” uznaje się również ważniejsze zmiany dotyczące obiektów związanych z projektem, których dokonanie powoduje zmianę charakteru danego projektu.

Jeżeli Instytucja Zarządzająca zwróci się do Komisji Europejskiej z wnioskiem o zmianę projektu, niezależnie od tego, czy wniosek będzie dotyczył zmiany zasadniczej, czy pozostałych zmian, **wydatki wiążące się z nowym dodatkowym lub rozszerzonym zakresem projektu** będą się kwalifikować od dnia, w którym Komisja Europejska otrzyma wniosek o zmianę decyzji Komisji. Komisja Europejska poinformuje IZ o dacie, w której otrzymała kompletny wniosek o zmianę projektu. Zgodnie z obowiązującymi procedurami IZ przekaze informację o otrzymaniu przez KE kompletnego wniosku do SUZ i PS W MF oraz do wiadomości IPZ II oraz POZR.

Beneficjent FS może wnioskować o refundację ww. wydatków, jedynie w przypadku, gdy Komisja wyda decyzję, w której akceptuje zmiany projektu, które zawiera wniosek o zmianę. Oczekując na decyzję KE, Beneficjent FS może ponosić wydatki kwalifikowane, o ile wypełnione są pozostałe warunki warunkujące możliwość uznania danego wydatku za kwalifikowany.

W przypadku, gdy Komisja Europejska wyda decyzję, w której akceptuje zawarte we wniosku zmiany projektu, datą stanowiącą początek okresu kwalifikowania wydatków będzie dzień, w którym KE otrzymała wniosek o zmianę. Jednakże, w przypadku, gdy KE odrzuci wniosek o zmianę projektu, poniesione wydatki związane z nowym dodatkowym lub rozszerzonym zakresem projektu nie będą uznane za kwalifikowane i nie będą mogły stanowić podstawy do wystąpienia do KE z wnioskiem o ich refundację.

Wniosek o zatwierdzenie zmiany projektu wraz z załączonymi informacjami może być przedstawiony na posiedzeniu Komitetu Monitorującego. W protokole z posiedzenia musi zostać dokonana wzmianka o wniosku i jego złożeniu wraz ze związanymi z nim materiałami towarzyszącymi.

3.3 Końcowy termin kwalifikowania wydatków

Końcowy termin kwalifikowania wydatków jest co do zasady określony w art. 4, pkt 3 memorandum finansowego. Końcowa data kwalifikowalności wydatków określona w Memorandum Finansowym jest datą ostateczną, nawet jeśli wypada w sobotę, niedzielę lub inne dni wolne od pracy.

Termin ten odnosi się do płatności dokonywanych przez podmiot odpowiedzialny za realizację projektu.

Końcowy termin kwalifikowania wydatków jest określony we właściwym memorandum finansowym dla danego projektu. Po upływie tego terminu kraj będący beneficjentem środków finansowych ma sześć miesięcy na przedłożenie Komisji ostatecznego wniosku o dokonanie płatności wraz z raportem końcowym oraz oświadczeniem – zgodnie z postanowieniami zawartymi w części III (6) Załącznika III.1 oraz w załączniku C Załącznika

III.4 do memorandum finansowego.

Wspomniany sześciomiesięczny okres nie może zostać przedłużony przez Komisję.

4. Wnioski o dokonanie płatności

Wnioski o dokonanie płatności kierowane do Komisji opierają się na oświadczeniach o faktycznie poniesionych wydatkach, zgodnie z definicją zawartą w części II pkt 6 memorandum finansowego.

W przypadku, jeśli prace są wykonywane przez podmiot, któremu przekazano realizację projektu (na podstawie umowy bądź decyzji administracyjnej) - prawidłowość wydatku musi być poświadczona przez właściwą instytucję rządową.

Wnioski o płatność muszą być zarejestrowane i certyfikowane przez Szefa Instytucji Płatniczej.

5. Inne kwestie szczegółowo nie uregulowane

W przypadku zaistnienia kwestii nie uregulowanych w niniejszych zasadach odnoszących się do kwalifikowania wydatków ponoszonych w ramach projektów wspieranych ze środków Funduszu Spójności zatwierdzonych w ramach ISPA - zostaną przedyskutowane z Komisją. Komisja dołoży wszelkich starań w celu rozwiązania wynikłych problemów w duchu niniejszych uregulowań, z uwzględnieniem zasad ustanowionych na potrzeby Funduszu Spójności.

W przypadku zaistnienia rozbieżności między tymi zasadami, a krajowymi regułami odnoszącymi się do kwalifikowalności wydatków - powyższe zasady będą miały pierwszeństwo.

VII. SZCZEGÓŁOWE ZASADY KWALIFIKOWANIA WYDATKÓW W RAMACH PRZEDSIĘWZIĘĆ FUNDUSZU SPÓJNOŚCI ZATWIERDZONYCH W RAMACH ISPA OKREŚLONE W ZAŁĄCZNIKU III.2 MEMORANDUM FINASOWEGO

1. Główne kategorie wydatków kwalifikowanych

Jeżeli będą zachowane reguły opisane poniżej, to co do zasady uznaje się za kwalifikowane wydatki odnoszące się do:

- studiów wykonalności,
- planowania i projektowania, włączając w to przygotowanie raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko,
- przygotowania terenu budowy,
- budowy,
- środków trwałych na stałe zainstalowanych w ramach projektu,
- testów i szkoleń,
- zarządzania projektem,
- działań kompensujących lub niwelujących oddziaływanie na środowisko,
- innych typów wydatków wyszczególnionych w memorandum finansowym,
- działań informujących i promujących podejmowanych zgodnie z postanowieniami

zawartymi w Załączniku III.6 memorandum finansowego.

2. Studia wykonalności, planowanie i projektowanie

2.1 Wydatki związane ze studiami wykonalności, planowaniem i projektowaniem przedsięwzięć

Wydatki związane ze studiami wykonalności, planowaniem - łącznie z przygotowaniem raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko, ekspertyzami związanymi z przedsięwzięciami oraz z projektowaniem przedsięwzięć, są uznawane za kwalifikowane, pod warunkiem, że wydatki te są bezpośrednio związane z jednym lub więcej projektami i zostały wyraźnie zatwierdzone w memorandum finansowym.

W przypadku, gdy kilka projektów jest objętych pojedynczą umową lub jeśli podmiot odpowiedzialny za realizację samodzielnie podejmuje powyższe działania, wydatki muszą być podzielone poprzez przejrzysty i oddzielny system rozliczania projektu, oparty na dokumentach księgowych lub dokumentach o równoważnej wartości dowodowej (np. za pomocą systemu opartego na podziale czasu).

Zgodnie z wytycznymi KE, wydatki poniesione na nadzór nad projektem, przygotowanie dokumentacji przetargowej, przygotowanie Master Planu, planowanie, ekspertyzy i projektowanie mogą być poniesione w ramach kontraktu na „Pomoc techniczną dla realizacji projektu” lub „Pomoc techniczna dla PIU”, jeśli takie kontrakty zostały przewidziane w Memorandum Finansowym oraz jeśli wydatki te są bezpośrednio niezbędne dla realizacji projektu.

Wydatki poniesione na przygotowanie wniosku o zmianę Memorandum Finansowego

Zgodnie ze stanowiskiem KE, wydatki poniesione przez Beneficjenta FS w ramach kategorii wydatków „Pomoc Techniczna” na przygotowanie wniosku o zmianę Memorandum Finansowego (w tym również, tam gdzie to konieczne – na przygotowanie studium wykonalności oraz analiz finansowych) mogą być uznane za kwalifikowane, jeżeli zostaną poniesione zgodnie z pozostałymi zasadami obowiązującymi w Funduszu Spójności.

Wydatki związane z przeprowadzeniem oceny oddziaływania na środowisko

W przypadku obecnie realizowanych projektów, które otrzymały warunki środowiskowe, niezbędne wydatki związane z przeprowadzeniem postępowania w sprawie ooś, tj. wydatki związane z przygotowaniem odpowiednich dokumentów (np. raportów oddziaływania na środowisko), mogą być uznane za kwalifikowane w ramach kategorii wydatków „Planowanie” lub „Pomoc Techniczna”, jeżeli takie kategorie wydatków były przewidziane we Wniosku o dofinansowanie, który został zatwierdzony Memorandum Finansowym oraz jeśli wydatki te są poniesione zgodnie z zasadami obowiązującymi w Funduszu Spójności (w tym zgodnie z prawem zamówień publicznych.)

2.2 Udział administracji publicznej

Wydatki związane z udziałem pracownika administracji publicznej w sporządzaniu studiów wykonalności, planowaniu - łącznie z przygotowaniem raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko, w sporządzaniu ekspertyz związanych z przedsięwzięciem oraz w projektowaniu przedsięwzięcia mogą być zaakceptowane przez Komisję jako

kwalifikowane, jedynie w odpowiednio uzasadnionych przypadkach, o ile zostaną spełnione wszystkie z następujących warunków:

- pracownik musi tymczasowo zawiesić swoje zatrudnienie w administracji publicznej;
- wydatki muszą wynikać z umowy związanej z jednym lub wieloma projektami; jeśli umowa wiąże się z kilkoma projektami, koszty muszą być podzielone w przejrzysty sposób (np. za pomocą kart wykorzystania czasu pracy);
- wydatki muszą być bezpośrednio związane z jednym lub wieloma pojedynczymi projektami;
- umowa musi być ograniczona w czasie i nie może wykraczać poza ramy czasowe wyznaczone dla zakończenia projektu;
- zadania realizowane na mocy tej umowy nie mogą obejmować ogólnych funkcji administracyjnych, jak określono w części VIII, pkt 1 załącznika III.2 memorandum finansowego (patrz: pkt V pkt 6 niniejszych wytycznych);
- powyższe zasady (określone w części IV (2) załącznika III.2 memorandum finansowego) nie mogą być wykorzystywane w celu obejścia procedur dotyczących zamówień publicznych obowiązujących we Wspólnocie.

3. Przygotowanie terenu i budowa

W przypadku, gdy podmiot odpowiedzialny za realizację samodzielnie wykonuje prace związane z przygotowaniem terenu, czy prace budowlane, albo ich część, wydatki powinny być przypisane poprzez przejrzysty i oddzielny system rozliczania projektu, oparty na dokumentach księgowych lub dokumentach o równoważnej wartości dowodowej.

Jeśli w tego typu prace zaangażowani są pracownicy administracji publicznej, stosuje się przepisy wyszczególnione w części IV, pkt 2 Załącznika III.2 memorandum finansowego (patrz: pkt V pkt 2 niniejszych wytycznych).

Należy podkreślić, iż wydatki na zakup środków trwałych nie zainstalowanych na stałe w projekcie, zakupionych lub wyprodukowanych w celu realizacji projektu będą uznane za kwalifikowane pod warunkiem wypełnienia warunków określonych w pkt V.4.3 niniejszych wytycznych.

Wydatki kwalifikowane obejmują tylko wydatki faktycznie poniesione po terminach określonych w rozdziale III pkt 1 niniejszych wytycznych i związane bezpośrednio z projektem. Wydatki kwalifikowane mogą zawierać jedną lub więcej z następujących kategorii:

- koszty związane z zatrudnieniem pracowników (wynagrodzenia brutto);
- opłaty związane z użyciem w trakcie budowy sprzętu będącego środkiem trwałym;
- koszty produktów użytych do wdrożenia projektu;
- ogólne wydatki administracyjne i inne wydatki, jeśli są oddzielnie uzasadnione; wydatki te muszą być prawidłowo przypisane zgodnie z ogólnie przyjętymi standardami rachunkowości;
- ogólne wydatki administracyjne nie mogą być uznane za kwalifikowane, jeśli podmiotem odpowiedzialnym za realizację projektu jest organ administracji publicznej.

Co do zasady wydatki muszą być oszacowane według cen rynkowych.

Zakres kategorii wydatków „Przygotowanie placu budowy” oraz „Budowa”.

Zgodnie ze stanowiskiem KE, przygotowanie placu budowy jest częścią prac budowlanych. Zatem podział prac budowlanych na te dwie kategorie wydatków jest tylko orientacyjny. W związku z powyższym, dokładny zakres oraz różnice pomiędzy ww. kategoriami wydatków

nie powinny powodować żadnych problemów dla kwalifikowalności wydatków poniesionych w ramach ww. kategorii wydatków.

4. Zakup i wynajem (leasing) sprzętu oraz wartości niematerialnych i prawnych

4.1 Środki trwale stanowiące część wydatków inwestycyjnych

Wydatek na zakup lub budowę środków trwałych, które mają być na stałe zainstalowane w ramach projektu, będzie wydatkiem kwalifikowanym pod warunkiem, że środki te są włączone w rejestr środków trwałych podmiotu odpowiedzialnego za realizację oraz wydatek ten jest traktowany jako wydatek inwestycyjny zgodnie z zasadami stosowanymi w rachunkowości.

Z zastrzeżeniem postanowień części IX pkt 3 Załącznika III.2 memorandum finansowego (patrz: pkt V pkt 7 niniejszych wytycznych), wydatki związane z wynajmem (leasingiem) ww. środków trwałych, traktuje się jako część wydatków operacyjnych – wydatki te nie są kwalifikowane.

4.2 Zakup wartości niematerialnych i prawnych

Wydatki związane z zakupem i korzystaniem z wartości niematerialnych i prawnych, takich jak patenty będą kwalifikowane, jeśli wartości te są konieczne dla realizacji projektu.

4.3 Sprzęt będący środkiem trwałym użyty do realizacji projektu

W przypadku, gdy podmiot odpowiedzialny za realizację samodzielnie wykonuje wszystkie lub część prac dotyczących przygotowania terenu lub budowy, wydatki na zakup lub produkcję środka trwałego użytego w czasie etapu realizacji projektu nie są kwalifikowane. Dotyczy to zarówno ciężkiego sprzętu budowlanego, jak i sprzętu biurowego oraz innego typu wyposażenia.

Wydatki na środki trwale nie zainstalowane na stałe w projekcie zakupione lub wyprodukowane w celu realizacji projektu (np. samochody, komputery, meble) mogą być uznane za kwalifikowane, jeśli po użyciu nie posiadają ekonomicznej wartości (wartości rynkowej) lub są złomowane oraz jeśli memorandum finansowe zawiera szczególne postanowienia w tym zakresie. Zgodnie z interpretacją KE, oznacza to, iż wartość rezydualna (rynkowa wartość likwidacyjna) środków trwałych po zakończeniu realizacji projektu nie jest wydatkiem kwalifikowanym.

Należy zaznaczyć, iż środki trwale zakupione lub wytworzone w celu realizacji projektu mogą być użytkowane tylko podczas realizacji danego projektu.

4.4 Sprzęt będący środkiem trwałym wykorzystywany przez administrację publiczną

Wydatki na zakup i wynajem (leasing) sprzętu będącego środkiem trwałym wykorzystywanego przez administrację publiczną nie są wydatkami kwalifikowanymi.

Z zastrzeżeniem postanowień części VIII (2) i (3) Załącznika III.2 memorandum finansowego

(patrz: pkt V pkt 6 niniejszych wytycznych), wydatki na zakup oraz opłaty leasingowe w odniesieniu do wyposażenia użytego przez administrację publiczną do celów monitorowania i nadzoru mogą być, za zgodą Komisji, uznane za kwalifikowane.

5. Zakup gruntu i podatek od towarów i usług (VAT)

Wydatki na zakup gruntu oraz podatek od towarów i usług (VAT) nie są wydatkami kwalifikowanymi.

6. Wydatki administracyjne

6.1 Ogólna zasada

Wydatki poniesione przez administrację publiczną, obejmujące wynagrodzenia pracowników etatowych szczebla ogólnokrajowego, regionalnego i lokalnego co do zasady nie są kwalifikowane (w tym do uzyskania pomocy technicznej) - za wyjątkiem należycie udokumentowanych wydatków związanych z obowiązkiem przeprowadzania kontroli finansowych, zadań związanych z fizycznym i finansowym monitorowaniem projektu, oceny i zapobiegania nieprawidłowościom oraz wydatków poniesionych w związku z obowiązkiem odzyskania utraconych kwot.

Za wyjątkiem Instytucji Płatniczej, koszty obejmujące wynagrodzenia związane z czasowym zatrudnieniem – z inicjatywy Komisji – personelu, członków korpusu służby cywilnej lub pracowników sektora prywatnego, wykonujących zadania odnoszące się do zarządzania, zapewnienia kontynuacji działań, ocen i kontroli – mogą być uznane za kwalifikowane w ramach działań pomocy technicznej, zdefiniowanych w części I (3) Załącznika III.2 memorandum finansowego (patrz: rozdział I pkt 3 niniejszych wytycznych).

Wydatki na sprzęt służący do monitorowania mogą być uznane za kwalifikowane, jeśli zostało to wyszczególnione w ramach pomocy technicznej określonej w memorandum finansowym.

6.2 Organizacja Komitetów Monitorujących

Z zastrzeżeniem postanowień zawartych w części VIII (1) Załącznika III.2 memorandum finansowego (patrz: pkt V pkt 6 niniejszych wytycznych) wydatki poniesione przy organizacji wymaganego prawem monitoringu (posiedzeń Komitetu Monitorującego) uznaje się za kwalifikowane, po przedstawieniu dokumentów stanowiących dowody ich poniesienia.

Co do zasady ww. wydatki są kwalifikowane, jeśli obejmują jedną lub więcej z następujących kategorii:

- usługi tłumaczeniowe,
- wynajem pomieszczeń na posiedzenia i inne związane koszty pomocnicze,
- wypożyczenie sprzętu audiowizualnego lub innego koniecznego wyposażenia elektronicznego,
- dostarczenie dokumentacji i związanych urządzeń,
- opłaty za udział dla ekspertów,
- wydatki na podróże.

Wydatki na wynagrodzenia i diety pracowników administracji publicznej, poniesione w tym kontekście nie są wydatkami kwalifikowanymi.

6.3 Spotkania organizowane na wniosek Komisji

Zasady kwalifikowania określone w części VIII (2) Załącznika III.2 memorandum finansowego (patrz: pkt V pkt 6.1 i 6.2 niniejszych wytycznych), mogą być analogicznie stosowane do organizacji spotkań *ad hoc* zwoływanych na wniosek Komisji Europejskiej.

7. Inne typy wydatków

7.1 Zarządzanie i nadzorowanie projektu

Wydatki związane z zarządzaniem projektem i nadzorowaniem jego realizacji są co do zasady uznawane za kwalifikowane. Postanowienia zawarte w części IV (1) i (2) Załącznika III.2 memorandum finansowego (patrz: pkt V pkt 2 niniejszych wytycznych) stosuje się odpowiednio.

7.2 Opłaty finansowe

Jakiegokolwiek opłaty finansowe związane z realizacją projektu nie są wydatkami kwalifikowanymi; dotyczy to zwłaszcza odsetek naliczanych od pozyskiwanych w trakcie realizacji projektu środków finansowych, opłat bankowych, prowizji i in.

Gwarancje bankowe odnoszące się do kredytów bankowych wykorzystanych na finansowanie danego projektu mogą być – za zgodą Komisji - uznane za kwalifikowane. Tym samym wydatki te mogą być uznane za kwalifikowane, o ile zostały wyszczególnione w Memorandum Finansowym.

Wydatki poniesione na obowiązkowe ubezpieczenia i gwarancje bankowe

Zgodnie z interpretacją Komisji Europejskiej, również w przypadku projektów zatwierdzonych w ramach ISPA, wydatki poniesione na obowiązkowe ubezpieczenia (np. ubezpieczenie placu budowy) oraz obowiązkowe gwarancje bankowe (np. gwarancja wypłaconej zaliczki lub/i gwarancja dobrego wykonania umowy) mogą być uznane za wydatki kwalifikowane, jeśli zostały przewidziane w dokumentach przetargowych.

7.3 Techniki finansowe nie pociągające za sobą natychmiastowego przeniesienia własności aktywów

Z zastrzeżeniem postanowień zawartych w części IX (2) Załącznika III.2 memorandum finansowego (patrz: pkt V pkt 7 niniejszych wytycznych), techniki finansowe nie pociągające za sobą natychmiastowego przeniesienia własności aktywów (np. najem, leasing i dzierżawa), mogą być uznane za kwalifikowane, jeśli są uzasadnione i zatwierdzone w memorandum finansowym.

Konieczne jest wykazanie w drodze analizy ryzyka, iż wykorzystane techniki są ekonomicznie korzystniejsze niż bezpośrednie nabycie aktywów.

7.4 Wydatki operacyjne i wydatki bieżące dofinansowywanego projektu

Jakikolwiek rodzaj wydatków operacyjnych, poniesionych po zakończeniu realizacji projektu nie może być uznany za kwalifikowany.

W drodze odstępstwa od powyższej zasady, wydatki na szkolenie personelu obsługującego projekt oraz testowanie projektu i jego wyposażenia, mogą być uważane za wydatki kwalifikowane w niezbędnym okresie określonym w memorandum finansowym.

Zasady określone powyżej (akapit 1 i 2) mają również zastosowanie do ukończonych pojedynczych części projektu lub grupy projektów, nawet w przypadku nie zakończenia realizacji całości projektu.

7.5 Działania promujące i informujące

Wydatki poniesione w związku z działaniami podjętymi zgodnie z postanowieniami Załącznika III.6 memorandum finansowego odnoszącego się do działań informujących i promujących są uznawane za kwalifikowane.

Dodatkowe wydatki poniesione przez Beneficjenta, konieczne do zmiany tablic informacyjnych i pamiątkowych tak aby odpowiadały wymogom „*Wytycznych dla prowadzenia działań informacyjnych i promujących dotyczących przedsięwzięć Funduszu Spójności*” (począwszy od wersji wytycznych, która weszła w życie w dniu 26 kwietnia 2005 r.) oraz rozporządzenia Komisji (WE) nr 621/2004, będą uznane za kwalifikowane.

Dodatkowe wydatki poniesione w celu wypełnienia wymagań określonych w „*Wytycznych do prowadzenia działań informacyjnych i promujących dotyczących przedsięwzięć Funduszu Spójności*” dotyczące lokalizacji i częstotliwości umieszczania tablic informacyjnych mogą być uznane za kwalifikowane.

W przypadku projektów Funduszu Spójności, które są obecnie w trakcie realizacji ww. dodatkowe wydatki mogą być sfinansowane w ramach dostępnych środków w budżecie projektu (tj. np. ze środków stanowiących różnicę pomiędzy wartością zawartych kontraktów a kosztami kwalifikowanymi) W przypadku nowych projektów Funduszu Spójności, w budżecie projektu powinny być przewidziane odpowiednie środki, które pozwolą na realizację działań informacyjnych i promujących zgodnie z wymaganiami zawartymi w „*Wytycznych...*”.

Szczegółowe zagadnienia dotyczące kwalifikowania wydatków

1. Budowa przyłączy kanalizacyjnych i wodociągowych oraz wzrost zakresu sieci kanalizacyjnej związany ze zmianą ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków.

Ustawa z dnia 22 kwietnia 2005 r. o zmianie ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków oraz niektórych innych ustaw, która weszła w życie z dniem 17 sierpnia 2005 r. (Dz. U. 2005, Nr 85, poz. 729) zmieniła definicję przyłącza kanalizacyjnego, a w rezultacie długość sieci kanalizacyjnej. Definicja przyłącza wodociągowego nie uległa zmianie.

Definicja przyłącza kanalizacyjnego zgodnie z ustawą o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków obowiązującą przed wejściem w życie ww. nowelizacji brzmiała następująco:

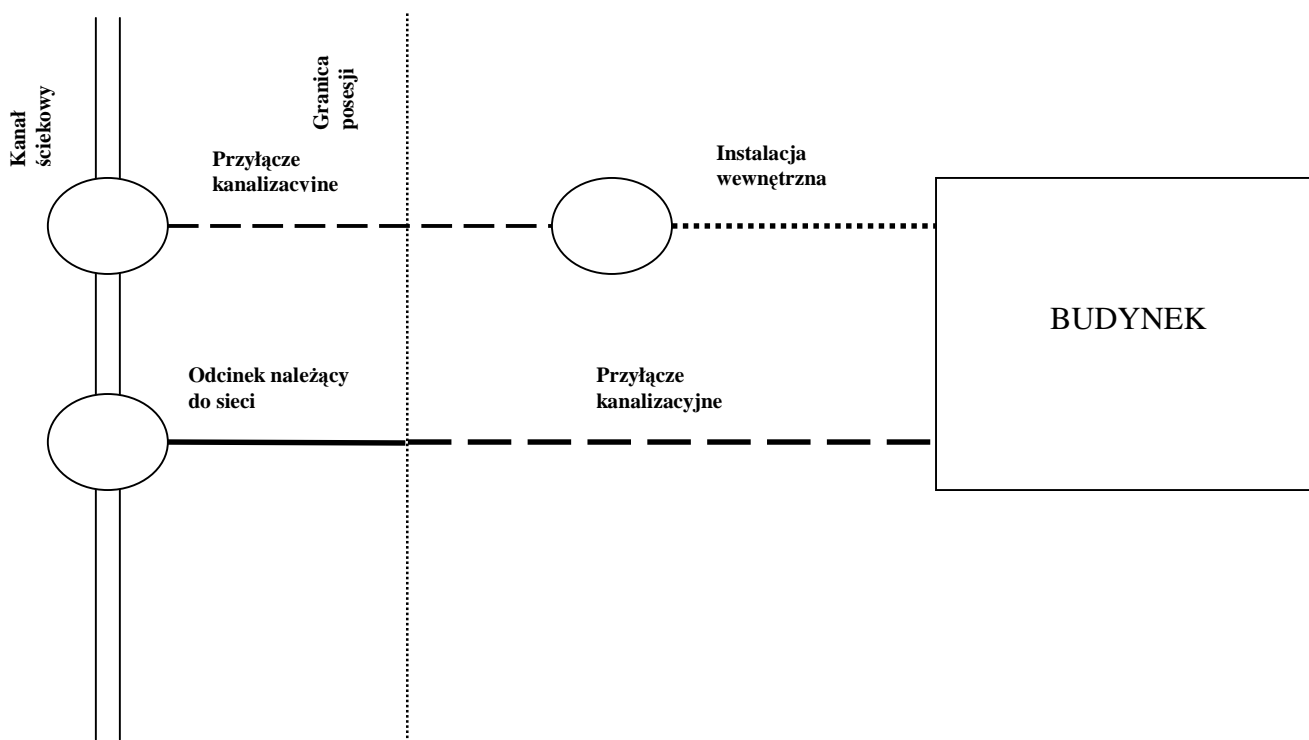
„Przyłącze kanalizacyjne to odcinek przewodu łączącego wewnętrzną instalację kanalizacyjną w nieruchomości odbiorcy usług z siecią kanalizacyjną, za pierwszą studzienką, licząc od strony budynku, a w przypadku jej braku od granicy nieruchomości.”

Zgodnie z ww. nowelizacją:

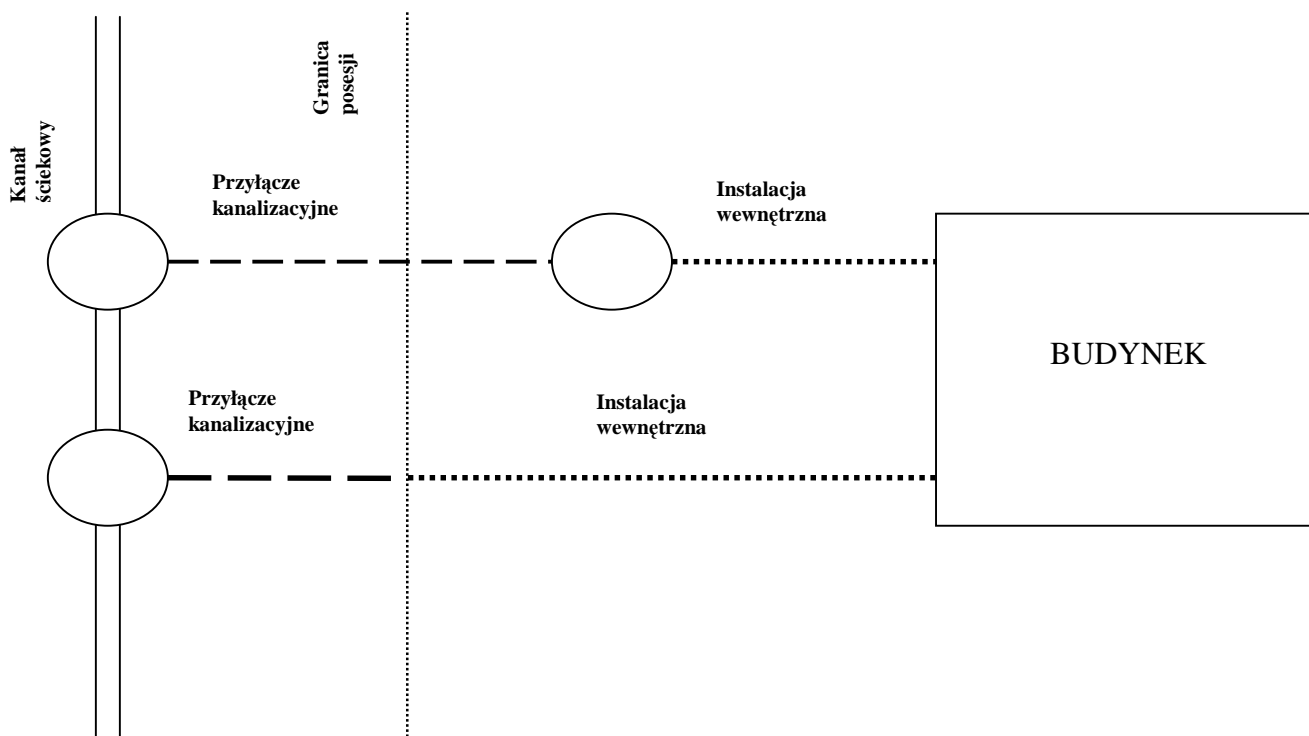
„Przyłącze kanalizacyjne to odcinek przewodu łączącego wewnętrzną instalację kanalizacyjną w nieruchomości odbiorcy usług z siecią kanalizacyjną, za pierwszą studzienką, licząc od strony budynku, a w przypadku jej braku do granicy nieruchomości gruntowej.”

Poniżej przedstawiam dwa szkice przedstawiające zakres przyłącza kanalizacyjnego przed i po zmianie ww. ustawy.

Szkic przyłącza kanalizacyjnego zgodnie z obowiązującą definicją (na podstawie Ustawy z dnia 22 kwietnia 2005 r. o zmianie ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków oraz niektórych innych ustaw, która weszła w życie z dniem 17 sierpnia 2005 r. (Dz. U. 2005, Nr 85, poz. 729))

Szkic przyłącza kanalizacyjnego zgodnie z poprzednią definicją (na podstawie Ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków przed nowelizacją z dnia 22 kwietnia 2005 r.)

W związku z powyższym od momentu wejścia w życie ww. ustawy o zmianie ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków należy posługiwać się nową definicją przyłącza kanalizacyjnego.

Kwalifikowalność budowy przyłączy kanalizacyjnych

Wydatki związane z budową przyłączy kanalizacyjnych i wodociągowych mogą być uznane za wydatki kwalifikowane (zarówno w ramach nowych projektów Funduszu Spójności jak również w projektach zatwierdzonych w ramach ISPA), jeżeli zostały zatwierdzone Decyzją KE przyznającą dofinansowanie dla projektu. Należy podkreślić, iż aby uniknąć jakichkolwiek wątpliwości budowa przyłączy powinna być wyraźnie wskazana w Decyzji KE.

Ponadto, mając na uwadze, iż pojęcie tzw. przykanalików nie zostało jednoznacznie zdefiniowane, należy posługiwać się pojęciem **przyłączy kanalizacyjnych i wodociągowych** oraz pojęciem **odcinka sieci łączącego przyłącze z główną siecią kanalizacyjną**.

W przypadku, gdy budowa przyłączy kanalizacyjnych lub/i wodociągowych nie zostanie zatwierdzona Decyzją KE, wydatki z nią związane nie będą wydatkami kwalifikowanymi.

Jednocześnie należy zaznaczyć, iż na podstawie art. 15 ust. 2 Ustawy „*Realizację budowy przyłączy do sieci oraz studni wodomierzowej, pomieszczenia przewidzianego do lokalizacji wodomierza głównego i urządzenia pomiarowego zapewnia na własny koszt osoba ubiegająca się o przyłączenie nieruchomości do sieci*” Ponadto, zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 2 lipca 2004r. (II CK 420/03, Biul. SN 2004/12/9) Przyłącza kanalizacyjne i wodociągowe wskazane w art. 2 pkt 5 i 6 Ustawy stanowią własność osoby, która poniosła koszty ich budowy.

Kwalifikowalność wydatków poniesionych w związku ze wzrostem zakresu sieci kanalizacyjnej

W konsekwencji przedstawionej powyżej zmiany definicji przyłącza kanalizacyjnego, w przypadku braku studzienki, wydłużeniu uległ zakres sieci kanalizacyjnej. W takim przypadku, odcinek sieci pomiędzy główną siecią kanalizacyjną a granicą nieruchomości gruntowej otrzymał status sieci kanalizacyjnej. Problem ten może dotyczyć projektów współfinansowanych przez Fundusz Spójności, które były przygotowywane przed zmianą prawa, a więc projektów, które otrzymały Decyzję KE w latach 2000-2004.

Mając na uwadze, iż budowa sieci kanalizacyjnej jest zadaniem gminy (lub przedsiębiorstwa wodno-kanalizacyjnego), gminy są zobowiązane do zbudowania dodatkowego opisanego powyżej odcinka sieci, a w konsekwencji muszą ponieść wyższe koszty budowy sieci kanalizacyjnej.

Mając na uwadze, iż Beneficjenci FS nie mieli żadnego wpływu na opisaną powyżej zmianę przepisów prawnych, w opinii IZ FS (popartej stanowiskiem KE), dodatkowe wydatki poniesione w związku z budową nowych odcinków, które uzyskały status sieci kanalizacyjnej mogą być uznane za kwalifikowane w projektach współfinansowanych przez FS obejmujących budowę sieci kanalizacyjnej, jeżeli te dodatkowe wydatki nie spowodują zwiększenia budżetu projektu.

2. Kwalifikowalność opłat za usunięcie drzew i krzewów oraz opłat za zajęcie pasa drogowego.

Zgodnie z art. 12 Rozporządzenia Komisji (WE) nr 16/2003 „*Inne obciążenia, podatki lub opłaty, w szczególności podatki bezpośrednie i składki na ubezpieczenie społeczne naliczane od wynagrodzeń, związane z projektem realizowanym w ramach Funduszu Spójności, stanowią będą wydatki kwalifikowane tylko wtedy, jeśli zostały rzeczywiście i ostatecznie poniesione przez POZR.*”.

Jednocześnie, zgodnie ze stanowiskiem KE, przedstawione w tym punkcie zasady dotyczące kwalifikowania opłat za usunięcie drzew i krzewów oraz opłat za zajęcie pasa drogowego dotyczą również projektów zatwierdzonych w ramach ISPA.

a) Opłaty za usunięcie drzew lub krzewów

Zgodnie z art. 83 ust. 1 Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. 2004 nr 92 poz. 880), „*Usunięcie drzew lub krzewów z terenu nieruchomości może nastąpić, z zastrzeżeniem ust. 2, po uzyskaniu zezwolenia wydanego przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta na wniosek posiadacza nieruchomości. Jeżeli posiadacz nieruchomości nie jest jej właścicielem – do wniosku dołącza się zgodę jej właściciela.*”

Ponadto, zgodnie z art. 84 ust. 1 i 2 ww. ustawy „*Posiadacz nieruchomości ponosi opłaty za usunięcie drzew lub krzewów. Opłaty nalicza i pobiera organ właściwy do wydania zezwolenia na usunięcie drzew lub krzewów.*”

Mając na uwadze powyższe mogą wystąpić 2 sytuacje:

1. Gmina na rzecz której będą wnoszone opłaty za usunięcie drzewa lub krzewu w związku z realizacją projektu FS jest jednocześnie Beneficjentem Funduszu Spójności w ramach tegoż projektu. W tym wypadku nie jest spełniony wymóg określony w ww. art. 12 rozporządzenia 16/2003, a więc opłata nie została rzeczywiście i ostatecznie poniesiona przez POZR. W związku z powyższym wydatek ten nie może być uznany za wydatek kwalifikowany.
2. Beneficjent Funduszu Spójności ponosi opłaty na rzecz innego podmiotu (gminy). W takim przypadku można uznać, iż wydatki te zostały rzeczywiście i ostatecznie poniesione przez POZR i w konsekwencji mogą zostać zaliczone do wydatków kwalifikowanych.

Ponadto, w przypadku przekazania przez Beneficjenta FS/POZR praw i obowiązków na inny podmiot ww. opłaty ponoszone przez podmiot na który delegowano obowiązki będą mogły zostać uznane za kwalifikowane, jeśli będą spełnione łącznie dwa następujące warunki:

- Delegacja została przeprowadzona zgodnie z procedurą określoną w pkt 5.3.III dokumentu „*Zarządzanie i kontrola Funduszu Spójności. Ogólny Podręcznik*”;
- Ww. wydatki będą rzeczywiście i ostatecznie poniesione przez podmiot na który delegowano obowiązki związane z realizacją projektu;

b) Opłaty za zajęcie pasa drogowego.

Zgodnie z art. 40 ust 3 ustawy o drogach publicznych z dnia 21 marca 1985 r. (z późniejszymi poprawkami; Dz. U. 2000 nr 71 poz. 838) „*Za zajęcie pasa drogowego pobiera się opłatę*”. Ustęp 11. ww. artykułu stanowi iż „*Opłatę, o której mowa w ust. 3, nalicza i pobiera, w drodze decyzji administracyjnej, właściwy zarządca drogi przy udzielaniu zezwolenia na*

zajęcie pasa drogowego”. Zgodnie z art. 2a ustawy drogi krajowe stanowią własność Skarbu Państwa, natomiast drogi wojewódzkie, powiatowe i gminne stanowią własność właściwego samorządu, powiatu lub gminy.

W tym przypadku, podobnie jak w pkt a), mogą wystąpić dwie sytuacje:

1. Gmina na rzecz której będą wnoszone opłaty za zajęcie pasa drogowego w związku z realizacją projektu FS jest jednocześnie Beneficjentem Funduszu Spójności w ramach tegoż projektu. W tym wypadku nie jest spełniony wymóg określony w ww. art. 12 rozporządzenia 16/2003, a więc opłata nie została rzeczywiście i ostatecznie poniesiona przez POZR. W związku z powyższym wydatek ten nie może być uznany za wydatek kwalifikowany.
2. Beneficjent Funduszu Spójności ponosi opłaty na rzecz innego podmiotu (gminy, powiatu, województwa). W takim przypadku można uznać, iż wydatki te zostały rzeczywiście i ostatecznie poniesione przez POZR i w konsekwencji mogą zostać zaliczone do wydatków kwalifikowanych.

Ponadto, podobnie jak w punkcie a), w przypadku przekazania przez Beneficjenta FS/POZR praw i obowiązków na inny podmiot ww. opłaty ponoszone przez podmiot na który delegowano obowiązki będą mogły zostać uznane za kwalifikowane, jeśli będą spełnione łącznie dwa następujące warunki:

- Delegacja została przeprowadzona zgodnie z procedurą określoną w pkt 5.3.III dokumentu „Zarządzanie i kontrola Funduszu Spójności. Ogólny Podręcznik”;
- Ww. wydatki będą rzeczywiście i ostatecznie poniesione przez podmiot na który delegowano obowiązki związane z realizacją projektu;

3. Kwalifikowalność wydatków związanych z przeprowadzaniem obowiązkowych audytów

Beneficjenci Funduszu Spójności (zarówno w przypadku projektów zatwierdzonych w ramach ISPA, jak i nowych projektów FS), którzy nie należą do sektora finansów publicznych regulowanego przez ustawę z dnia 26 listopada 1998 r. o finansach publicznych (tekst jedn. Dz. U. z 2003 r. Nr 15, poz. 148 ze zm.) i w związku z tym nie mają obowiązku posiadania komórki audytu wewnętrznego, mogą, w ramach pomocy technicznej, ponosić wydatki na zapewnienie realizacji audytu finansowego każdego projektu Funduszu Spójności przez niezależnego audytora, przynajmniej raz na rok, zgodnie z „Ogólnymi wytycznymi w zakresie audytu wewnętrznego w jednostkach będących Beneficjentami Funduszu Spójności nie należących do sektora finansów publicznych”.

Jednocześnie, należy podkreślić, iż w przypadku obecnie przygotowywanych wniosków o dofinansowanie, Beneficjenci, którzy nie mają obowiązku posiadania komórki audytu wewnętrznego oraz którzy planują ponoszenie opisanych powyżej wydatków na audyty zewnętrzne w ramach kwalifikowanych wydatków projektu, powinni, w pkt 4.1. (*Opis projektu*) Wniosku o dofinansowanie, zamieścić odpowiedni opis takich wydatków.

4. Kwalifikowalność wydatków w przypadku dokonania przez Wykonawcę cesji umowy na rzecz towarzystwa ubezpieczeniowego

Na podstawie umowy dotyczącej realizacji kontraktu współfinansowanego przez Fundusz Spójności, Zamawiający (POZR) dokonuje płatności na rzecz Wykonawcy na wskazane w

umowie rachunki bankowe Wykonawcy. Jednocześnie, w celu uzyskania wymaganej gwarancji (np. ubezpieczeniowej) zwrotu zaliczki, Wykonawca może dokonać cesji umowy na rzecz instytucji finansowej (np. towarzystwa ubezpieczeniowego) udzielającej gwarancji. Do dokonania cesji uprawnniają Wykonawcę następujące zapisy kontraktu (FIDIC 1999):

„Żadna ze stron nie sceduje całości ani żadnej części Kontraktu, ani żadnych korzyści z Kontraktu ani zysku z niego z wyjątkiem:

- a) Każda strona może scedować całość kontraktu lub każdą część Kontraktu, za uprzednią zgodą drugiej Strony, udzieloną według wyłącznego uznania drugiej strony; oraz*
- b) Każda Strona może scedować swoje prawa płatności należnych lub mających stać się należne z tytułu Kontraktu jako zabezpieczenie na rzecz banku lub innej instytucji finansowej.”*

W takiej sytuacji, gdy powstanie roszczenie Cesjonariusza wobec Cedenta, Zamawiający zostanie wezwany przez Cesjonariusza do dokonywania zapłaty na rachunek bankowy Cesjonariusza – instytucji finansowej. W takim przypadku, wydatki poniesione przez Zamawiającego na rachunek bankowy Cesjonariusza, będą uznane za kwalifikowane (jeśli zostaną poniesione z zasadami obowiązującymi w Funduszu Spójności), mimo, iż nie zostały poniesione na rachunek bankowy Wykonawcy.

5. Kwalifikowalność wydatków poniesionych na obowiązkowy wykup nieruchomości oraz obowiązkowe odszkodowania wynikające z ustanowienia obszaru ograniczonego użytkowania.

Kwestie związane z ustanowieniem obszaru ograniczonego użytkowania są uregulowane w art. 51, art. 135 oraz art. 136 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. Nr 62, poz. 627 z późniejszymi zmianami).

Zgodnie ze stanowiskiem KE przekazany pismem z dnia 17 sierpnia br., wydatki poniesione przez Beneficjenta FS na obowiązkowy wykup nieruchomości lub obowiązkowe odszkodowania wynikające z ustanowienia obszaru ograniczonego użytkowania, będą uznane za kwalifikowane jeżeli zostaną opisane we Wniosku o dofinansowanie projektu, a następnie zatwierdzone Decyzją KE oraz jeśli zostaną poniesione zgodnie z zasadami obowiązującymi w Funduszu Spójności, w tym, w szczególności przy zachowaniu zasad opisanych w art. 16-19 Rozporządzenia Komisji (WE) nr 16/2003.

W związku z powyższym, należy podkreślić, iż w przypadku wniosków o dofinansowanie przygotowywanych na rok 2006 r. i lata następne, przedmiotowe wydatki będą uznane za kwalifikowane, jeśli zostaną spełnione ww. warunki.

Natomiast, w przypadku gdyby konieczność poniesienia ww. wydatków wystąpiła w obecnie realizowanych projektach lub w projektach dla których Wnioski o dofinansowanie, zostały wysłane w 2005 r. (i które otrzymają Decyzję w 2005 r.), wydatki te będą mogły zostać w przyszłości ujęte we wniosku o zmianę Decyzji KE. Należy jednocześnie podkreślić, iż w takim przypadku wydatki te będą kwalifikowane od dnia, w którym Komisja Europejska otrzyma wniosek o zmianę projektu. Ponadto, w przypadku, gdy KE odrzuci ww. wniosek, przedmiotowe wydatki nie będą uznane za kwalifikowane i nie będą mogły stanowić podstawy do wystąpienia z wnioskiem o ich refundację.

Jednocześnie należy podkreślić, iż koniecznym warunkiem zamieszczenia we Wniosku o dofinansowanie lub wniosku o zmianę Decyzji KE ww. wydatków jest zakończenie postępowania w sprawie oddziaływania na środowisko oraz uzyskanie decyzji właściwego organu w sprawie utworzenia obszaru ograniczonego użytkowania (vide art. 135 ust. 1 ustawy

Prawo ochrony środowiska).

6. Kwalifikowalność wydatków poniesionych przez Beneficjentów FS na opłaty za przyłączenie do sieci elektroenergetycznej

Kwestię kwalifikowalności opłat w projektach zatwierdzonych do współfinansowania w ramach Funduszu Spójności (tj. od dnia 1 maja 2004 r.) reguluje Rozporządzenie Komisji (WE) nr 16/2003 (zwane dalej rozporządzeniem) oraz „*Ogólne wytyczne dotyczące kwalifikowania wydatków w projektach współfinansowanych przez Fundusz Spójności*”.

Zgodnie z art. 12 ww. rozporządzenia: „*Inne obciążenia, podatki lub opłaty, w szczególności podatki bezpośrednie i składki na ubezpieczenie społeczne naliczane od wynagrodzeń, związane z projektem realizowanym w ramach Funduszu Spójności, stanowiąc będą wydatki kwalifikowane tylko wtedy, jeśli zostały rzeczywiście i ostatecznie poniesione przez podmiot odpowiedzialny za realizację.*”

W związku z powyższym wydatki poniesione przez Beneficjentów Funduszu Spójności (w ramach projektów zatwierdzonych po 1 maja 2004 r.) na opłaty za przyłączenie do sieci elektroenergetycznej mogą być uznane za kwalifikowane jeżeli są niezbędne dla realizacji projektu, jeśli zostały rzeczywiście i ostatecznie poniesione przez POZR oraz jeśli zostały poniesione zgodnie z pozostałymi zasadami obowiązującymi w Funduszu Spójności – niezależnie od uwzględnienia ww. wydatków we wniosku o dofinansowanie, czy też Decyzji KE.

Jednocześnie, Beneficjenci FS, którzy będą ponosili ww. wydatki zaliczając je do wydatków kwalifikowanych powinni przechowywać dokumenty przedstawiające sposób obliczenia ww. opłaty przez przedsiębiorstwo energetyczne w celu udostępnienia wszystkim podmiotom, które są uprawnione do kontroli realizacji projektów współfinansowanych przez FS.

W przypadku, gdy przedsiębiorstwo energetyczne nie załączy odpowiedniej kalkulacji do umowy o przyłączenie do sieci, Beneficjent powinien wystąpić do przedsiębiorstwa energetycznego o jej udostępnienie.

Jednocześnie, należy podkreślić, iż w przypadku projektów zatwierdzonych w ramach ISPA, obowiązują zasady dotyczące kwalifikowania wydatków zawarte w Aneksie III.2 do Memorandum Finansowego. Wśród przepisów ww. Memorandum, brak jest zapisów analogicznych do zapisów art. 12 rozporządzenia. W Części IX, pkt 2 Aneksu III.2 do Memorandum Finansowego jest zapisane jedynie, iż żadne opłaty finansowe, związane z realizacją projektu nie mogą być uznane za kwalifikowane.

W związku z powyższym ustalenie zasad dotyczących kwalifikowalności ww. wydatków w przypadku projektów zatwierdzonych w ramach ISPA, będzie wymagało konsultacji z Komisją Europejską. W przypadku, gdy IŻ FS otrzyma z Ministerstwa Środowiska informację, że problem kwalifikowalności ww. wydatków dotyczy również projektów zatwierdzonych w ramach ISPA, zwróci się do Komisji Europejskiej z prośbą o potwierdzenie kwalifikowalności ww. wydatków. Po otrzymaniu stanowiska KE zostanie ono uwzględnione w niniejszych Wytycznych.

7. Wydatki związane z odtworzeniem nawierzchni drogi poza pasem prowadzonych robót

Zgodnie z § 2. ust. 2. pkt 2 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 czerwca 2004 r. (Dz. U. 2005, nr 140, poz. 1481) w sprawie określenia warunków udzielania zezwoleń na zajęcie pasa drogowego, w przypadku zajęcia pasa drogowego w celu prowadzenia robót zezwolenie na zajęcie pasa drogowego powinno określać warunki przywrócenia pasa drogowego do poprzedniego stanu użyteczności.

W związku z powyższym, w przypadku, gdy zezwolenie na zajęcie pasa drogowego w celu prowadzenia robót, nałoży na Beneficjenta FS obowiązek odtworzenia nawierzchni drogi poza pasem prowadzonych robót, to wydatki związane z odtworzeniem jezdni poza pasem prowadzonych robót będą mogły być uznane za kwalifikowane – jeżeli będą zgodne z pozostałymi zasadami obowiązującymi w Funduszu Spójności.

Jednocześnie, pragnę podkreślić, iż w przypadku, gdy wymagania Zarządcy Drogi, określone w odpowiednim zezwoleniu wykraczają poza konieczność odtworzenia drogi w pasie robót, to taka informacja powinna zostać uwzględniona w pkt 4.1 *Wniosku o dofinansowanie projektu* wraz z krótkim uzasadnieniem.

ANEKS II

Doświadczenia Grecji i Irlandii w obszarze kwalifikowalności wydatków - kwestie, na które należy zwrócić szczególną uwagę podczas przygotowania i realizacji projektu współfinansowanego przez Funduszu Spójności

Niniejszy aneks został przygotowany w oparciu o informacje przekazane przez ekspertów greckich oraz eksperta irlandzkiego, podczas misji dotyczącej kwalifikowalności wydatków, która miała miejsce w dniach 11-15 kwietnia 2005 r. w ramach projektu pomocy technicznej „Przygotowanie do Funduszu Spójności”. Należy podkreślić, iż nie ma on charakteru wiążącego instytucje w systemie zarządzania i kontroli FS, oraz iż pełni wyłącznie funkcję informacyjną.

1. Kwestie ogólne

- a) Każdy wydatek może być uznany za kwalifikowany, o ile jest wskazany w Decyzji KE. Kwalifikowalność wydatków może zależeć od:
 - Okresu, w którym zostały poniesione;
 - Wysokości wydatku;
 - Ilości zakupionych towarów/usług;
 - Jakości zakupionych towarów/usług.
- b) Nawet wydatek, który wydaje się spełniać wszystkie kryteria wymagane do uznania go za kwalifikowany, może zostać uznany za niekwalifikowany, jeśli:
 - Data poniesienia wydatku wykracza poza okres kwalifikowania wydatków wyznaczony Decyzją Komisji Europejskiej;
 - Jeżeli popełniono nieprawidłowość lub oszustwo;
- c) Nieprzewidziane wydatki mogą być uznane za kwalifikowane, o ile w żaden sposób nie można było ich przewidzieć. Do tej grupy mogą należeć takie wydatki jak:
 - Wydatki, spowodowane zmianami w przepisach prawnych (np. w Grecji, miała miejsce zmiana przepisów regulujących kwestię bezpieczeństwa w tunelach; wydatki związane z tą zmianą zostały uznane za kwalifikowane; ponadto, KE uznała za kwalifikowane wydatki związane z dostosowaniami do wymogów nowego Rozporządzenia Komisji (WE) nr 621/2004¹⁶);
 - Wydatki wynikające z wystąpienia siły wyższej (np. klęska żywiołowa).

2. Przygotowanie projektu zgodnie z zasadami dotyczącymi kwalifikowania wydatków

a) Właściwe przygotowanie wniosku o dofinansowanie

- ✓ **Właściwe przygotowanie wniosku o dofinansowanie jest najistotniejszym etapem jeśli chodzi o kwalifikowalność wydatków.** To na tym etapie powstają najczęściej wydatki niekwalifikowane, które ujawniają się jednak o wiele później, zwykle na etapie realizacji projektu. Bardzo istotne jest, aby na tym etapie istniały mechanizmy zapewniające, iż wniosek o dofinansowanie został przygotowany zgodnie z wymogami określonymi w rozporządzeniach dotyczących Funduszu Spójności.

Mechanizmy te powinny obejmować:

¹⁶ Dz. Urz. WE L poz. 22 z 02.04.2004 r.

- Przygotowanie i wykorzystanie wytycznych dotyczących kwalifikowalności wydatków;
- Wykorzystanie list sprawdzających.

Należy zwrócić uwagę, aby wszystkie wydatki, które zgodnie z zapisami rozporządzenia 16/2003, mogą być uznane za kwalifikowane, o ile zostaną zatwierdzone w Decyzji Komisji (vide art. 13, 16, 17, 20, 25, 33, 40) były zamieszczone w Decyzji KE.

W przypadku tych wydatków, konieczne jest ich wyszczególnienie we Wniosku o dofinansowanie. Wg ekspertów greckich, najlepszym sposobem jest uwzględnienie danego wydatku w opisie projektu oraz stworzenie wskaźnika monitorującego odnoszącego się do takiego wydatku. Jeżeli określenie wskaźnika ilościowego sprawia trudności, wskazane jest umieszczenie wskaźnika procentowego.

✓ **Zgodność treści Decyzji KE z ostatecznymi wynikami analiz dotyczących projektu**

W sytuacji, gdy końcowe studia i analizy dotyczące projektu nie są ukończone przed przekazaniem Wniosku o dofinansowanie do KE, niezbędne jest, aby ostateczne wyniki tych analiz były porównane ze szczegółowymi postanowieniami zawartymi w Decyzji KE przyznającej dofinansowanie. Jeżeli wyniki ww. porównania wskażą na istnienie rozbieżności, należy podjąć działania mające na celu umożliwienie zakwalifikowania do pomocy ewentualnych dodatkowych pozycji, wynikających z ostatecznych wyników analiz.

✓ **Wysoki stopień przygotowania projektu**

Zgodnie z wytycznymi KE przekazany pismem z dnia 3 marca br. (Zn. REGIO/B1/PK/md (2005) 210124) w momencie przedłożenia wniosku o dofinansowanie z FS do KE w celu uzyskania decyzji, wszystkie analizy techniczne i ekonomiczne, konieczne do przygotowania specyfikacji powinny być ukończone, chyba że Państwo Członkowskie przedstawi odpowiednie uzasadnienie dla nie wypełnienia tego warunku. Z doświadczeń greckich wynika, iż nawet w przypadku wniosków o dofinansowanie przedsięwzięcia, dla którego dokumenty przetargowe są przygotowane i zatwierdzone, czas niezbędny do podpisania pierwszych kontraktów oscyluje w granicach 6 miesięcy.

Wysoki stopień przygotowania projektu jest niezwykle istotny ze względu na fakt, iż do końca obecnego okresu programowania pozostało już stosunkowo niewiele czasu. Dlatego, zdaniem ekspertów, jest bardzo prawdopodobne, że w przypadku wielu projektów, które cechują się niskim poziomem przygotowania technicznego do realizacji wystąpią problemy z ukończeniem ich realizacji przed końcem obecnego okresu programowania.

Problem ten jest tym poważniejszy, iż zgodnie z ostatnimi wytycznymi KE końcowa data kwalifikowalności wydatków w odniesieniu do zobowiązań KE przyznanych w obecnym okresie programowania, określona w Decyzjach dla poszczególnych projektów, nie powinna wykroczać poza 31 grudnia 2010 r.

b) Etap przygotowania dokumentacji przetargowej, przeprowadzania przetargów oraz podpisywania kontraktów

Z doświadczeń greckich wynika, iż należy zwrócić szczególną uwagę na następujące kwestie:

- ✓ aby zapisy w dokumentacji przetargowej były zgodne z zasadami określonymi w Rozporządzeniu 16/2003, a także na prawidłowość przeprowadzania procedur przetargowych. Nieprawidłowości występujące na tym etapie (wynikające np. z naruszenia prawa konkurencji) mogą doprowadzić do uznania za niekwalifikowane wydatków w ramach całych kontraktów.
- ✓ podpisując kontrakt - aby warunki kontraktu nie były bardziej korzystne dla wykonawcy niż warunki umieszczone w zaproszeniu do składania ofert. Takie postępowanie jest uważane za naruszenie zasad kontraktowania i może doprowadzić do uznania za niekwalifikowane wydatków w ramach całego kontraktu.
- ✓ dodatkowe prace w ramach projektu były przyznawane w ramach dodatkowych kontraktów. W przypadku rozszerzenia istniejących kontraktów istnieje zagrożenie, iż zostanie to uznane za naruszenie prawa zamówień publicznych. W Grecji, w sytuacji, gdy podczas realizacji projektu okazuje się, iż wykonanie prac dodatkowych jest niezbędne, Beneficjent przyznaje zgodnie z pzp nowy kontrakt obejmujący w miarę możliwości wszystkie prace dodatkowe, które okazały się konieczne do wykonania już w trakcie realizacji projektu.

3. Kwalifikowalność wydatków na etapie realizacji projektu

- ✓ Szczególną uwagę należy zwrócić na weryfikację kwalifikowalności wydatków w ramach poszczególnych faktur;
- ✓ Kwalifikowalność wydatków w kontekście zmian w opisie projektu w stosunku do treści Decyzji KE

W przypadku zmian, które pociągają za sobą konieczność wykonania nowych, wcześniej nie przewidzianych prac, powodujących wzrost kosztów, konieczne jest uzyskanie Decyzji KE obejmującej te prace, zanim jakiegokolwiek wydatki z nimi związane zostaną poniesione.

Natomiast inna sytuacja występuje w przypadku zmian stanowiących jedynie „wewnętrzne dostosowania”, które nie pozostają w sprzeczności z zapisami Decyzji KE (z tego względu czasem jest znacznie wygodniej posiadać jedynie ogólny opis projektu w Decyzji) oraz które nie powodują wzrostu kosztów projektu i nie wynikają z nieprawidłowości. Z doświadczeń Grecji wynika, iż wydatki związane z takimi wewnętrznymi dostosowaniami mogą być uznane za kwalifikowane o ile nie przekraczają 10 % danej pozycji wydatków. Modyfikacje, które pociągają za sobą większe zmiany (przesunięcia) w wydatkach muszą być zatwierdzone Decyzją KE.

4. Najczęściej pojawiające się nieprawidłowości wskazane przez audytorów KE w greckich projektach Funduszu Spójności

- ✓ Powtarzające się zmiany w rzeczowym zakresie projektu;
- ✓ Wewnętrzne zmiany parametrów ilościowych dotyczące różnych pozycji analitycznego budżetu przekraczające tolerowany pułap 10%;
- ✓ Wykorzystanie rezerwy na nieprzewidziane wydatki na wydatki poniesione w związku z pracami, które nie wynikały ani z błędów popełnionych przy przygotowaniu analiz i studiów wstępnych, ani ze zmian w przepisach prawnych, a więc w rzeczywistości mogły być przewidziane;
- ✓ Podpisywanie kontraktów na dodatkowe prace z tym samym wykonawcą, z pominięciem stosowania procedur wynikających z pzp, w przypadku, gdy nie potrafiono wykazać niemożliwej do wcześniejszego przewidzenia natury tych prac;

- ✓ Nieprawidłowe zaliczenie do wydatków kwalifikowanych wydatków na zakup ziemi, która była własnością władz publicznych;
- ✓ Nieprawidłowe zaliczenie do wydatków kwalifikowanych kosztów odsetek od zaciągniętych przez Beneficjenta FS kredytów;
- ✓ Nieprawidłowe zaliczenie do wydatków kwalifikowanych wydatków na wynagrodzenia urzędników państwowych.

Ponadto, w poszczególnych projektach audytorzy zidentyfikowali następujące nieprawidłowości:

- ✓ Niedoszacowanie dochodów generowanych przez projekt (oszacowano je na poziomie 25% rzeczywistych dochodów) w celu uzyskania maksymalnej stopy dofinansowania z FS;
- ✓ Nieprawidłowe tablice informacyjne;
- ✓ Niedostateczna kampania informująca i promująca;
- ✓ Zmiany w dokumentacji projektowej, których dokonano już po podpisaniu kontraktu. Doprowadziło to do dyskwalifikacji kontraktu o wartości 22 mln €;
- ✓ Wydłużenie okresu realizacji projektu z 7 do 14 miesięcy, już po podpisaniu kontraktu z wykonawcą. Kontrakt został wykonany, ale ponieważ uznano, iż naruszone zostało prawo konkurencji, wszystkie wydatki w ramach tego kontraktu zostały uznane za niekwalifikowane. Aby uniknąć wstrzymania finansowania dla całego projektu, Beneficjent FS był zmuszony zapłacić wykonawcy z własnych środków.

WZÓR OŚWIADCZENIA O KWALIFIKOWALNOŚCI VAT

Załącznik nr..... do umowy nr.....z dniao dofinansowanie projektu.....(nazwa projektu).

Nazwa i adres beneficjenta

(miejsce i data)

OŚWIADCZENIE O KWALIFIKOWALNOŚCI VAT

W związku z ubieganiem się.....(*nazwa beneficjenta oraz jego status prawny*)..... o przyznanie dofinansowania ze środków(*nazwa funduszu*)..... w ramach (*nazwa programu operacyjnego*) na realizację projektu.....(*nazwa projektu*).....(*nazwa beneficjenta*)..... oświadczam, iż realizując powyższy projekt nie mogę odzyskać w żaden sposób poniesionego kosztu podatku VAT, którego wysokość została określona w pkt. 6.1 Wniosku o dofinansowanie z Funduszu Spójności, w Tabeli „Koszty kwalifikowane”, w kategorii „VAT lub jego odpowiednik”.

Jednocześnie.....(*nazwa beneficjenta*)..... zobowiązuję się do zwrotu zrefundowanej w ramach projektu.....(*nazwa projektu*)..... części poniesionego VAT, jeżeli zaistnieją przesłanki umożliwiające odzyskanie tego podatku* przez(*nazwa beneficjenta*)..... .

.....
(podpis i pieczęć)

* Por. z art. 91 ust. 7 Ustawy o podatku od towarów i usług z dnia 11 marca 2004r.